militē tranſtulit Iheruſalem.
capitulū.xxxvij.
De demone q̄ non miſit homi‑
nem a ſe obſeſſum de rapina in
q̄nta generatione guſtare. ca
pitulū.xxxviij.
De diabolo q̄ viſus eſt ſeiare
diſcordiā int̄ duos pegrīnos
amicos.ca.xxxix.
Itē de demone q̄ in ſpetie ſac‑
dotis militē p ſpineta ducēs ini‑
micos illos effecit.ca.xl.
De demone q̄ dixit ſe ſeminaſ‑
ſe diſcordiā inter militē ⁊ ceno
biū.ca.xli.
De milite meringoſo quez dia
bolus p pauimentū traxit. ca
pitulū.xlij.
De demōe q̄ vineā pro merce
de cuſtodiuit.ca.xliij.
De eufemia ſanctioniali q̄uā
diabol⁹ infeſtauit.ca.xliiij.
De infeſtacōib; Elizabet ſan
ctimonial̄ a demōe.ca.xlv.
De incluſa q̄ p bn̄dicite libā
ta eſt a demōe.ca.xlvi.
De bertra de incluſa.ca.xlvij.
De cōuerſo q̄ vidit demonem
fantaſmata minari in chorū.
capitulū.xlviij.
De viſionib; Hermāni canto
ris.capi.xlix.
De incluſa q̄ demōes vidit ſu
per ſcapulas mōachorū de por
ceto.ca.l.
De mōacho a labore caulīū re
cedēte ⁊ a dyabolo p ſpetiē mu
lieris mox tētato.li.
De diabolo ſimili leoni ad ſti
pitē ligato.ca.lij.
De canonico Bunenſe ab eo
tētato.capi.liij.
Q̄d̄ ꝯuentū mōtis ſancte wal
burgis irriſit.liiij.
De ſacdote quē cum gladio
eunte ad eccleſiā dyabol⁹ ter
ruit.ca.lv.
De cāpanario quē dyabolus
tranſtulit in pinnā Yſenburg
capitulū.lvi.

Incipit diſtinctio q̄nta de
demonib⁹ q̄ mali ſint ⁊ ml̄
ti. Ca.p.

Recte poſt tētati
onē tractandū
videt̄ eē de tem
tatorib⁹ demo
nes anthonoma
tice dicūtur tētatores q̄ maxie
temtatio mentē impellens ad
peccandū. vel ipſis ſit auctori
bus vel incētorib⁹. Si dyabo
lus primum hominē temtauit
in padiſo: ſi Chriſtū temtare
preſūpſit in deſerto: quē homi
nem temtare nō audebit in h⁹
mūdo? Duo ſiq̄dem angeli cui
libet hoī ſunt deputati bon⁹ ad
cuſtodiā: malus ad exercitiū

¶ Nouitiꝰ. De angel' ſanctiſ
mihi nulla ineſt dubietas. qñ
ſint ꝙ ꝓplexitaꝝ ſcripta de illis
ſepe loquuntur. Qz vero demões
ſint. ꝙ multi ſint. ꝙ mali ſint.
et ꝙ in icẽdijs eternis deputati
ſint. ex ſcripturis vtriuſqꝫ teſta
menti vellẽ mihi demonſtrari.
¶ Mõchus. Plurima ad hec
ꝓbanda extãt teſtimonia. De
lucifero. id ẽ dyabolo ꝓpter de
corẽ ſue creacõnis ſic dicto eiꝰ
qꝫ caſu ait yſaias. Quo ceci
diſti lucifer. q̃ mane oriebaris ⁊c
⁊ cetera. Qz factus ſit diabolus
⁊ ꝙ de celo ceciderit teſtis eſt.
Saluator q̃ ait. Vidi ſathã
tanq̃ fulgur de celo cadẽtem. De
q̃ Iob. Quadã die cũ veniſſẽt
filij dei vt aſſiſterẽt coram dño
Affuit inter eos etiã ⁊ ſathan
Et in pſalmo Dauid loquẽs
de iuda ꝓditore. Diabolꝰ inq̃t
ſtetit a dextris eiꝰ. Itẽ Abacuc
de Chriſto. Egredietur diabolꝰ
añ pedes eius. Et in alijs multis
locis diabolũ ſcriptura commemo
rat. Qz autem non ſolus fuerit.
nec ſolus ceciderit teſtatur Io
hãnes i apocalipſi dicẽs Factũ
eſt preliũ magnũ in celo. Mi
chael ⁊ ãgeli eius pugnabãt
cũ dracone ⁊ draco pugnabat
⁊ angeli eius: ⁊ nõ valuerunt
neqꝫ locus eoꝝ inuentus ẽ am
plius in celo. Factus eſt ꝑ ma
litiã ſuam draco lucifer glorio
ſus. de cuius decore ac pulchri
tudine ꝑ Ezechielẽ dicitur. Tu
ſignaculũ ſimilitudĩs dei. ple
nus ſapiẽtia atqꝫ decore in deli
cijs paradiſi dei fuiſti. Omnis la
pis precioſus opimentũ tuũ ⁊
cetera. De cãa pˢ angeloꝝ cre
ditur cecidiſſe. Vñ ob multitu
dinẽ apoſtolus vocat eos aere
as poteſtates. Cadendo enĩ ae
rẽ impleuerũt. De quoꝝ mali
tia ꝓplexa Chriſto dicit ĩ pſal
mo. Superbia eoꝝ qui te ode
runt. aſcendit ſemper. Et dñs in
euangelio iudeis. Vos facitis
opa patris veſtri diaboli. Ille
mẽdax fuit ab initio: et pater
eius. Qz hominibꝰ ſit infeſtus
teſtis ẽ Iob q̃ ait. Abſorbebit
fluuiũ ⁊ nõ mirabitur. id ẽ in
fideles paganos ſcilicet iudeoſ
⁊ hereticos ⁊ habet fiduciã ꝙ
influat iordanis in os eius ſci
licet fideles baptiſati. Vñ apo
ſtolꝰ Petrus nos admonet di
cens. Frẽs vigilate. ſobrij eſto
te ꝙ aduerſariꝰ veſter diabo
lus tanq̃ leo rugiẽs circuit. q̃
rens quem deuoret cui reſiſtite
fortes in fide. Nõ de vno dicitur
De ceteris intelligendũ eſt. qz
ſepe nũs ſingularis ꝓ plurali po
nitur. Qz eternaliter dampnãdi

sint: habetur ex verbis dn̄i qui
in iuditio reprobis dicturus est
Ite maledicti in ignē eternū:
qui p̄paratus est dyabolo et an
gelis eius. Bn̄ autē in quīta di
stinctiōe loquēdū arbitror de
demonibꝫ qꝛ q̄narius a philo
sopho apostaticus vocatur. eo qꝛ
ceteris numeris impibus cōiun
ctus et p seipsū multiplicatus:
semp seipsū vel in capite vel in
fine ostēdit. Sic dyabolus a q̄
ternario ꝑpetue firmitatis rece
dens p̄mus cū hōībus malis
q̄si numeris ineq̄libus sociatur.
semp in pn̄cipio vel in fine ope
ris siue ꝑmōis illius nequicia de
mōstratur. ¶ Nouitius. Satis
mihi fateor ꝓbatū esse vn̄ hesi
taui. diue scripture testionijs.
neqꝫ mihi satisfcm̄ fateor: nisi
eadē viuacibꝫ declares exēplis
¶ Monachus. Demōes eē: mul
tos eē: malos eē: plurimis tibi
exemplis potero ꝓbare.

¶ Capitulū. ij.

Miles q̄dā; Henricus noīe
de castro Falkinstein oriū
dus pincerna fuit Cesarij mona
chi nr̄i tunc abbis Prumiēn. si
cut eodē Cesario recitāte didici
cū iā dictus miles demōes esse
dubitaret et q̄cquid de illis au
diret vel audisset quasi friuolū
reputās quēdā clericū Philip
pū noīe in nigromātia famosis
simū accersiuit et vt demōes si
bi ostēderet cū multa instātia pe
tiuit. Cui cū ille rn̄deret visio
demonū horribil' est piculosa
ē neqꝫ hos oībꝫ expedit vidē
et miles nimis importune instaret
adiecit. Si securū me feceris qꝛ
neqꝫ a cognatis siue ab amicis
tuis nihil in ex hoc mali euene
rit si forte a demonibꝫ deceptus vel
territus lesus fueris acq̄escā tibi
Et fecit eū securū. Die q̄dā tpe
meridiano eo qꝛ tūc maiores
habeat vires demoniū meridianū
Philippus militē in q̄ddā biuiū
duxit gladio illum circuīcircu
iuit circuli legē infra circulū po
sito p̄dixit et ait. Si aliquid me
brorū tuorū extra hunc circulū
añ meū reditū extēderis morie
ris qꝛ mox a demonibꝫ extractus
peribis. Monuit etiā vt nihil pe
tētibꝫ daret nil pmitteret; nec se
signaret. Et adiecit. Multis mo
dis te demōes temtabūt et ter
rebūt nec tamē tibi nocere po
terūt si mādata mea custodie
ris. Discessitqꝫ ab eo. Solo se
dente illo in circulo ecce vidit cō
tra se veniētes inundatiōes aq̄
rū deinde audit grunnitus porco
rū. flatus ventorū et alia fanta
smata hijs similia multa q̄bus
illū demōes terrere moliebantur.

Ac q̄ȥ iacula p̄uiſa minus feri
unt cōtra hec a ſemetipſo cōfoȥ
tatur· Nouiſſime vero cōtēplā
batur in nemore vicino q̄uū um
brā humanā tetram ſūmitatē
arborū aſcendentē que ad ip
ſū propinq̄bat Et itellexit ſta
ti q̄ȥ diabol9 eſſet vt fuit· Qui
vt circulū attigit ſtetit ⁊ q̄d ſi
bi vellꝫ militē īterrogauit· Erat
autē q̄ſi magn9 vir imo maxi
mus ⁊ nigerrim9· veſte ſubni
gra indutus et tāte deformita
tis vt in euȝ miles reſpicere nō
poſſꝫ. Cui ſic ait· Bn̄ feciſti ve
niendo ego enī videre te deſidera
ui. Ad q̄d inquit? Et ille Mul
ta de te audiui· Rn̄dēte diabo
lo q̄d de me audiuiſti? Obiec
miles pauca bona ⁊ m̄lta ma
la. Ad qd̄ diabolus Sepe me
iudicāt ⁊ condēnant homines
ſine cauſa. Ego nemīnē nocui
nemīnē ledo niſi puocatus· Phi
lipp9 magiſter tu9 bonus ami
cus meus eſt ⁊ ego illius q̄re
ſi vnq̄ȝ illum offenderi Ego fa
tio qd̄ illi placet ⁊ ipſe mihi ī
ōmibus obtpat· Vocatus ab
illo mō huc veni ad te Tūc mi
les· Vbi fuiſti q̄n te vocauit?
Rn̄dit demon· Tm̄ ex illa pte
maris fui q̄ȥ tuȝ ab hoc loco di
ſtat vſqȝ ad mare ⁊ ideo iuſtū
eſt vt in aliquo munere labo
ribus meis rn̄deas. Cui miles
Quid vis? Rn̄dit ille Volo ⁊
rogo vt des mihi palliū tuum
dicēte milite nō tibi dabo· po
poſcit cingulū deinde ouē vnaȝ
de grege· Que cū ōnia negarȝ
nouiſſiē galluȝ domus eius pe
tiuit· Cui cū diceret q̄d opus
hēs gallo meo? Rn̄dit demon
Vt cantet mihi· Et ille· Quo
capes eū? Rn̄dit iterū demon
Nō ſoliciteris de hoc in tm̄ da
mihi illū· Tunc miles· Ego ni
hil dabo tibi ⁊ adiecit· Dic mi
hi vn̄ eſt tibi tāta ſcientia? Dix
it demon· Nihil fit mali in mū
do qd̄ me lateat Et vt hoc ſcias
verū eſſe. Ecce in tali villa ⁊ in
tali domo virginitatē tuā pdi
diſti ibi ⁊ ibi peccata illa ⁊ illa
cōmiſiſti· Et nō potuit contra
dicere miles qui verū diceret·
¶ Nouici9 Nō puto q̄n miles
aliq̄n eadē ōfeſſus fuerit pecca
ta· Quō ergo ſcire potuit dya
bolus cōfeſſa? ¶ Monachus·
Quia cū volūtate iterū peccan
di miles cōfeſſus fuit dyaboli
ſciētiaȝ in nullo minuit· ¶ No
uitius· Placet qd̄ dicis q̄ȥ ideȝ
dixiſſe te recolo diſtinctōe ter
tia caplo ſexto· ¶ Monachus·
Cumqȝ rurſū dyabolus neſcio
q̄d poſtularet ⁊ ille dare renu
eret q̄ſi eū rape vellꝫ ⁊ extrahere

manū contᵃ eū extēdit atqꝫ in
tm̄ terruit vt retrorſū cadens
clamaret. Audita eius voce Phi
lippus accurrit in cuiꝰ aduen
tu fantaſma mox diſparuit. Ab
illa hora miles idē ſp pallidus
fuit natiuū colorē nūq̄ recupe
rauit emēdatus viuēs ⁊ demo
nes eſſe credens. Nō eſt diu ꝙ
defunctꝰ eſt. ¶ Ca. iij.

EOdē tēpe ſacerdos q̄daꝫ
ſtolidꝰ eundē Philippū
rogauit atqꝫ remunerauit vt
ſibi demones oſtēderet. A quo
cū fuiſſet modo ſupradicto in
circulo poſitꝰ ⁊ inſtructꝰ a dy
abolo territus ⁊ extractꝰ eſt at
qꝫ ita antequā aduenirꝫ Philip
pus oſtractus vt tertia die mo
reretur. Cuiꝰ domū walramꝰ
comes de Lutzelinburg cōfiſca
uit. Ego eundē Philippū vidi
q ui an paucos ānos procurā
ter vt creditᵘʳ magiſtro ⁊ amico
ſuo diabolo occiſus eſt.

¶ Capitulū. iiij.

REtulit mihi bone memo
rie mōchus noſter Ho
deſcalcꝰ de Volmūſteine qđ ſi
lere nō debeo. Cū die q̄dam ro
garet p̄dictū philippū vt aliq̄
ſibi recitaret de arte ſua mirabi
lia. Rn̄dit ille. Dicā vobis rē
ſatis mirabilē tēpibus meis
apud toletū veraciter geſtā.

Vide infra in hoc libro Cap. 24

Cū plures ex diuerſis regioni
bus ſcolares in eadē ciuitate ſtu
derent in arte nigromātica. Iu
uenes aliqui de Sweuia atqꝫ
Baioaria ſtupenda quedā ⁊
icredibilia a magiſtro ſuo au
diētes ⁊ vtrū nā vera eſſent p
bare volētes dixerūt illi. Ma
giſter volumꝰ vt ea que nos
doces oculotenꝰ oſtēdas quati
nus aliquē ex ſtudio nr̄o fru
ctū capiamꝰ. Quos cū auerte
ret ⁊ nō acq̄eſceret eo ꝙ natio
illa gēs ſit mirabilis hora p̄do
nea ī campum illos duxit gla
dio circa illos circulū fecit mo
nēs ſub interminatiōe mortis
vt infra circulū ſe cohiberēt et
ne aliq̄d rogātibꝫ darēt vel ab
offerētibꝫ reciperent p̄cepit ſece
dēs ab eis paululū demones car
minibꝫ ſuis aduocauit. Mox aſ
ſūt illi in formis militū decent'
armatoꝝ militie ludos circa iu
uenes exercētes. Nūc lapſū ſi
mulabāt nūc lanceas ⁊ enſes cō
tra eos extēdebant omībus mo
dis ſatagētes vt illos extᵃ cir
culū extraherēt. Qui cū ſic ni
hil proficerēt ī puellas ſpecio
ſiſſimas ſe trāſformātes choreas
circa illos ducebāt varijs au
fractibꝰ iuuenes inuitātes. Ex
quibꝰ vnus forma ceteris p̄e
ſtātior vnū ex ſcolaribꝰ elegit

Ad quē quotiēs venīſſet chori
zādo totiens anulū aureū porri
gebat· itus ſuggerēdo ⁊ foris
motu corpis ad amorē ſuū il
lū iflāmādo Que cūp mltas vi
ces hoc actitaſſet· victus iuue
nis digitū cū anulū extra cir
culū porrerit quē illa mox p cū
dē extrahens nūſq̄ opuit· Cap
ta p̄da conuētus malignātū
i turbinē reſoluit fit clamor ⁊
ſtrepitus diſcipulorū accurrit
magiſter de raptu ɔſocij omes
cōquerūtur· Quib3 ille rn̄dit·
Ego ſine cā ſum vos me coegi
ſtis ego vobis p̄dixerā non eū
ammō videbitis Ad qd̄ illi. Ni
ſi nob reſtituas interfitiem9 te
Timens tn̄ vite ſue ſciens Ba
ioarios eſſe furioſos reſpō dit
Ego tētabo ſi ſpes aliqua ſit de
illo· Vocanſq3 principē demo
niorū fidele ſuū miniſteriū3 illi
ad memoriā ruocans dixit di
ſciplie eius multū eſſe derogā
dū· ſeq3 a diſcipulis occidēdu3
niſi iuuenis reſtitueret· Cui di
abolus opaſſus rn̄dit· Craſti
no cōcilium propter te in tali lo
co celebrabo· tu eſto p̄ſens ⁊ ſi
aliquo mō illū p ſententiā op
tinere potris gratum habebo·
Quid plura? Ad impiū princi
pis cōcilium malignantiū cogit
de violētia in diſcipulū facta a

magiſtro cōqueritur· ab adū
ſario rn̄detur· Dn̄e mgr̄ non il
li feci iniuriā· nō violentiā ma
giſtro ſuo inobediēs fuit legē
circuli nō cuſtodiuit· In huc
modū illis contēdentibus dia
bolus demonē quedā ſibi col
lateralē de ſnīa introgauit di
cēs· O liuere ſemp curial fuiſti
cū iuſtitiā pſonaȝ nō accipis
ſolue q̄ſtionē huius litis· Rn̄
dit ille· Ego iuuenē reſtituen
du3 eſſe iudico magiſtro ſuo
Mox q3 ad aduerſariū ouſus
ait· Redde illū qr nimis ei ipor
tun9 fuiſti· Ceteris ſētētie eius
aſſenſū prebētibus ad manda
tum iudicis eadē hora ſcolaris
ab inferis reducitur magiſtro
ſuo reſtituit concilium ſoluitur
ad diſcipulos reducta preda
magiſter letus recitatur Cui9
vultus ita erat mac ⁊ pallid9
color tā immutatus vt hora ea
dē a ſepulchro videret reſuſci
tatus· Qui ſocijs apd̄ inferos
viſa recitās q̄ deo ɔtraria ⁊ ex
ecrabil foret illa diſciplia ma
gis exēplo q̄ verbo oñdit ⁊ a
loco recedēs in quodā ordinis
noſtri mōſterio monachū ſe
fecit· ❡ Nouiti9· Recordor nc
illorū duoȝ iuuenū videlicet
q̄ apud toletū de ſuchi ſocij ad
monicōe ouſus eſt ⁊ alterius

clerici cui viſa pena tā grauiſ
conuerſiōis cauſa fuit ſicut di
ctū eſt in diſtinctiōe prima ca
pitulo tricesiō tertio capitu
lo. xxxiij. ¶ Mōchus. Con
radus ſenex mōachus noſter
retulit mihi ſe añ cōuerſiōem
nocte quadā in plenilunio de
monſtrāte ſibi quodā clerico
nigromātico in diuerſ formiſ
demōes vidiſſe. vn̄ dubiū nō
eſt qn̄ ſint qui ſic ab hoīb9
videri audiri et ſentiri pn̄t. ¶
Nouiti9. Licet ſatis mihi pro
batū ſit demōes eſſe magis tn̄
delcārer de hijs teſtiōia rligi
oſorū ꝙ̄ ſecularīū audire. ¶
Mōchus. Qꝫ demones ſint et
multi ſint non dubijs ſꝫ veriſſi
mis nō ſecularīū ſꝫ clauſtralīū
pſonarū tibi oñdam exēplis.
De quibus nihil ōnino dubi
tabis. ¶ Capi. v.

Seq. cap. 22. post medium.

Domin9 Hermānus nūc
abb loci ſācte Marie qn̄
te ſit vir religioſitatis ꝙ̄te ve
ñuſtatis bn̄ noſti. Iſte añ con
uerſionē eccē Bunenſ erat ca
nonic9 vir nobilis et de alto ſan
guine nat9. Fctūs vero mōch9
in Hemenrode nō multo poſt
cū emitteretur cōuētus nr̄ de eodē
clauſtro pm̄us ei9 abb efficit
et p9 paucos ānos p electōnē
ablat9 eidē in abbem pmotus
reſtituit. Erat tūc tp̄is illic cō
ſus qdam noīe Hericus mgr
cuiuſdā grāgie q Hart wcat
vir bon9 et iuſtus matur9 eta
te et corpe virgo. Iſte inter reliq
dona q accepat a dn̄o ſepe no
cturnis horis in choro maxie in
diuerſ formis demōes currere
vidit. Hec cū in ofeſſiōe iā di
cto retuliſſꝫ Hermāno illi9 exē
plo vidēdi demōes deſiderio ac
ceſus inteſſiē dn̄ū orauit vt ſi
bi hāc grām donaē dignaret.
Statiqꝫ exauditus ē. In pria
vero ſolēnitate ſci Martini cū
ſtarꝫ in matutinis otēplatus ē de
monē vnū i forma ruſtici qdr
ti inferius ifra pſbiterīū intrāe
Hēbat ei pectus latū ſcaplas
acutas collū breue capillum i
frōte ſatis ſupte oſuratū tnes
reliqs ſicut ariſtas depēdētes
Aſcēdens venit ad qndā noui
cīū ſtans corā illo Qñ ē cū dn̄s
Hermānus q tunc tp̄is non
erāt abb intuitus fuiſſꝫ oculos
qꝫ parūp auertiſſet ac denuo
illū videre voluiſſet diſparue
rat. ¶ Alio tēpe tranſformās
ſe demō in caudam vituli et ſu
per formā cadens cui idem no
uiti9 appodiabat. motu leuiſ
ſimo trahebat ſe ad nouitiū.
Cuius ſcapulas cū eadem cau
da tāgeret mox in pſalmodya

fallebatᷣ nouitiꝰ. Qui cū ſup
articulos ſe dimittēt. regulari
ter ſatiſfaciēs. demō quaſi tur
bine impulſus ad lōgitudinē
cubiti vniꝰ receſſit ab eo. ſicqꝫ
diſparuit. Nō enim ſpūs ille ſup
bie q̄ blādimēto caude ſue ter
tiam ptē ſtellaꝝ poſt ſe trahit
ad vnius humilitatis ſignū ſta
re potuit. Nouitiꝰ iſte nōnus
Alexāder fuit nūc prior in clau
ſtro. Veriſimile eſt tūc eum ali
quid leuitatis cogitaſſe qn̄ p
motū leuē temtatꝰ eſt et impe
ditus. ¶ Nouitiꝰ. Placꝫ qđ di
cis. ¶ Mōchus. In nocte ve
ro ſancti Cumberti cū ſtaret in
choro abbis tūc ſimplex mōa
chus vidit iuxta pſbiterū du
os demones intrare et paulatī
aſcēdere ad ſtallū abbatis int̄
chorū monachoꝝ atqꝫ nouiti
orū. Qui cū veniſſent cōtra an
gulū vbi pietes cōueniūt exiliit
demō tertius duobꝰ ſe ſociās:
et cum illis exiēs. Tam ꝓpe eni
trāſeuntes venerūt ei vt manu
illos tangere poſſꝫ. Quos dili
gentius intuēs cōſiderauit qꝫ pe
dibus terrā nō tangerēt vt po
te aeree poteſtates. Habebat
eni vnus ex duobꝫ p̄oribus fe
mineū vultū in capite vero vela
men nigruꝫ. nigro circūdatus
pallio et ſicut mihi retulit mō
chus ille. q̄ tertiū demonē iux
ta ſe fouerat ſatis erat murmu
rioſus et nō parꝝ accidioſus in
choro libēter dormiēs et inuitꝰ
pſallēs hylarior ad potandū
qꝫ ad cantandū. Breuiores vi
gilie videbātur ei ſemp longiſ
ſime. ¶ Alio itidē tempe in vi
gilia vt puto ſācti Colūbani
tūc eo exiſtente p̄ore cū chorꝰ
abbis inciperet primū matutina
rū pſalmū ſcilicet. Dñe qđ mł
tiplicati ſūt q̄ tribulāt me. De
mones in choro adeo multipli
cati ſūt vt ex illoꝝ concurſu et
diſcurſu mox in eodeꝫ pſalmo
frēs fallerēt. Quos cū chorus
oppoſitꝰ conaretᷣ corrigere de
mōes tn̄ ſuolauerāt et ſe illis mi
ſcētes ita turbauerūt vt prorſus
neſcirēt q̄d pſallerēt. Clama
uit chorus contra chorū. Dñs
abbas Euſtachiꝰ et prior Her
mānus q̄ hec vidit a ſtallis ſu
is ſemoti. cū ſatis ad hoc cona
rentᷣ non poterāt illos ad viā
pſalmodie reducere neqꝫ vocū
diſſonātias vnire. Tandē pſal
mo illo modico et valde vſita
to cū labore piter atqꝫ cōfuſio
ne qualicūqꝫ mō expleto dya
bolus totius cōfuſionis caput
cum ſuis ſatellitibꝰ abceſſit et
pax turbata pſallētibus acceſ
ſit. Quē eadem hora p̄dictus

p̄or i forma dr̄conis haſte hn̄
tem longitudinē euolare vidit
⁊ hoc iux̄ lāpadem in choro ar
dentē ne eius acceſſus latere
poſſȝ contēplantē. Reliqui de
mōes vmbroſa habebant cor
pa infantibꝰ maiora quorū fa
cies ferro igne extracto erāt ſi
milime. ¶ Nouicius. Ex q̄ tot
demōes ꝯgregati fuerant in lo
co vno ad impedimētū vnius
ꝯgregatiōis nō dubito qn̄ in
numerabiles ſint in orbe t'rarū.
¶ Mōchus. Teſte euāgelio
legio intrauerat hoiem vnū vn
de qꝫ multi ſūt ⁊ mali ⁊ ad ipe
dimentū ſalutis noſtre vt pre
dictū eſt heu nimis pati conſu
lo vt dū ſtamus ad ꝯpſallē
dum circūſpecti ſimus ⁊ intēti:
feruētes ⁊ hūiles ne meritum
ſancti feruoris extīguat viciū
ſupbe vociferatiōis. Inq̄tū eni
maligni ſpūs turbātur in cor
dis noſtri deuotiōe in tm̄ letifi
cantur in ſupba vocū exaltatio
ne. Cum nocte q̄daꝫ ebdome
darius inuitatorij antiphonā
incipet ⁊ mōchus ei ꝓximꝰ vo
ce mediocri pſalmū intonaret
Herewicꝰ tunc p̄or cū ceteris
ſenioribꝰ eadē voce qua ille in
cepat pſallere cepit. Stabat
iuuenis q̄dam minꝰ ſapiēs in
inferiori pene ꝑte chori q̄ indig

ne ferēs pſalmū tam ſubmiſſe
inceptū fere quinqꝫ tonis illum
exaltauit. Sbprior ei reſiſtē
te ille cedere cōtempſit ⁊ cum
multa ꝑtinacia victoriam opti
nuit. Cuiꝰ partes in proximo
verſiculo q̄dā ex oppoſito cho
ro adiuuerūt propter ſcanda
lū ⁊ diſſonātie viciū ceteri ceſ
ſerūt. Vox is q̄ ſupra vidit de
monē de mōacho ſic triūphā
te quaſi candēs ferꝝ proſilien
tem ⁊ in oppoſitū chorꝝ in eū q̄
eius ꝑtē roborauerāt tranſferētē
Ex quo colligitur qꝫ magis pla
cet deo hūilis cātus cū cordis
deuotiōne q̄ꝫ voces in celū arro
gāter exaltare. ¶ Alia q̄dam
nocte cum preueniſſet fratres
ad vigilias ⁊ ſtās in loco ſuo
ꝓpter aeris claritatē conſidera
dam oculos direxiſſet ad fene
ſtram que eſt in frōte eccleſie.
obiecit ſe viſui eius demō q̄dā
in ethyopis effigie magnꝰ ⁊
nigerrimꝰ ac ſi hora eadem ab
igne infernali fuiſſȝ extractus.
Qui ad eū per chorū ſupiorē
veniēs ipſū qꝫ ꝑtranſiēs egreſ
ſus eſt. ¶ Alio itidē tempe cū
modicū ſe mouiſſȝ a ſtallo ſuo
ad ꝯmouēdū fratres. cōſpexit
demonē inter ſtallū abbis at
qꝫ prioris intrare cū impetu ip
ſo aſpectu horribilem nimis.

Quí cu; in choꝝ prioꝛis neq̄ꝫ
reſpexiſſꝫ ⁊ vidiſſet ſibi ingreſ
ſum nō patere propt' ipſū eo
ꝙ viā occupaſſet raptim ſe in
choꝛū nouitioꝝ depoſuit ⁊ cui
dam mōcho ſeniori illic ſedenti
ſe oiūxit. Iſte ſupradicto mōa
cho q̄ demonē iuxta ſe fouerat
diſſimilis in moꝛibus nō erat.
Bibul9 ſcilicet accidioſus ⁊ li
bent' murmurans. Ecce iſta de
bent eſſe terroꝛi mōachis acci
dioſis. ¶ Nouiti9. Tā iſta ꝙ̄
illa que de in diſtictōe ſupioꝛi
de vitio accidie dixiſſe recolo.
omēs q̄ in choꝛo libēter doꝛmi
unt ⁊ inuiti pſallūt merito ter
rere debēt. ¶ Mōachus. De
piuſ demōes in foꝛmis minutiſ
ſimis p choꝝ diſcurrere ſepi9
in diuerſis locis eoſdē otēpla
tus ē terribilit' ſcintillare. Dē
tiens aſpectū illoꝝ oculis eſſe
nociuū nec ignoꝛās nequitiā
illoꝝ die quadā miſſa dcā de
ſpiritu ſācto oꝛabat dn̄m vt ſe
ab huiuſmōi viſiomb9 libera
ret. Statī affuit inimic9 in foꝛ
ma lucidiſſimi oculi habentiſ
ꝙ̄titatem pugni in quo q̄cq̄d
eāt viuere putabat'. Ac ſi dice
ret. Modo diligēter conſidera
me qꝛ de cetero nō videbis me
Poſtea tamē cū vidit ſꝫ nō tā
manifeſte ⁊ tam ſepe vt prius.

¶ Fact9 abbas in loco ſancte
Marie cu; nobil' femina Alep
dis nomine comitiſſa de Froiz
berch. tāꝙ̄ loci fūdatrix inſepe
liret' ⁊ adhuc coꝛpuſ eius iace
ret in feretro vidit demonē ip
ſu; feretrū circūgirantē ⁊ qua
ſi aliq̄d ſui iuris perdidiſſꝫ ita
omēs eius angulos oculoꝝ
indagine luſtrauit. Nondū eſt 1222
annus ꝙ p̄oꝛ noſter du; poſt
ſepulturā cuiuſdā dn̄i noſtri
ad hoꝛā canonicā choꝛū intra
ret ⁊ neſcio q̄d de ſecularibus
foꝛis tractaſſꝫ dyabolu; tanꝙ̄
ducē vie ante illū ingredi con
ſpexit. Erat aūt foꝛma aſſump
ti coꝛpis ad modū ſubtilis ad
inſtar nubiſ. Deinde dieb; pau
cis elapſis nocte quadā infra
matutinas ī ſimili illū ſpecie co
ram iā dicto p̄oꝛe ſtare cōſpexit
¶ Nouitius. Quid ē ꝙ pſonā
huius venerādi abbis cu; ſcri
bēs de īfantia ſaluatoꝛis Ome NB
lyas moꝛales ⁊ pene oms pre
dictas viſiōes ibi poneres Ita
pſonā eius celaē ſtuduiſti.
¶ Mōchus. Ipſe ex multa ca
ritate ſecreta ſua mihi reuelās
tūc tempis ne eū proderē phi
buit qđ poſtea tn̄ īportunita
te mea victus cōceſſit. Sciebā
enī pſone illius grauitatē poſ
ſe nō modicā ſcribēdis pſtere

auctoritatē. Cuiuſdā venerabi
lis magnarūqʒ virtutū viri cu
ius tā nota fuit ſanctitas ⁊ tā
probata auctoritas vt nemo
de illius dictis merito dubitare
debeat nunc recordor quorū vi
ſiones tā pn̄tib; ꝗ̄ futuris po
tuerūt eſſe exemplū terroris.

¶ Capitulū. vi.

Christianus, ubi annotavit Gelenij.

T
In Hemenrode ſacerdos q̄dā
venerabilis ad cōuerſionē ve
nit nomie ⁊ ope Chriſtian9.
Huic demōes multū importu
ni fuerūt ⁊ ſepe illos vidit tam
ante ouerſionē ꝗ̄ poſt. Hui9
tempe alter quidā ſcolaris ſa
cerdos nomine Karol9 in eodē
cenobio fact9 eſt nouitius et
erāt eius in probatiōe ſotius p̄
re noſter Yſenbard9. Hic in
ſtinctu dyaboli cui9 conſilio
vtebat̄ gule ⁊ carnis ſue comō
dis nimis oſentiēs īfirmitates
ſepi9 ſimulauit. Qui cū poſit9
in infirmitorio tm̄ carnē nutri
ret ⁊ ſpiritū negligeret vadēs
vel rediēs de priuata cū claudi
caret ⁊ in coquinā reſpiciēdo q̄
ibi ꝑpararētur infirmis cōſiderā
ret predictū dyabolū eum ſeq̄
vidit qui eo mō quo ille clau
dicauerat ⁊ ipē claudicauit ⁊
ſicū intro ſpexerāt itroſpexit i nul
lo ab eius geſtib9 diſcrepās.
Tandē infra annū ꝓbationis
deficiēs reuſus ē ad ollas egip
ti ⁊ ſequuta eſt caro carnē. ¶
Fratrib9 ad laborē poſt capi
tulū preparatis cū ſtarent circa
auditoriū ⁊ exſpectarēt tabule
pcuſſionē eſſentqʒ aliqui ex eiſ
remiſſi p ocioſā ſignoꝝ cōſig
nificationē. vidit vir ille btūs
cattos feda quadā aduſtōne
maculatos pmo ſb̄ eoꝝ ſpētie
demones caudarū ſciētiarum
motib9 eiſdē blādiri ⁊ cōtinu
atis vicib9 corpum ſuorum cō
preſſiōib9 in ſignū familiari
tatis illos demulcē. Eos vero
qui grauitatē ſuam ſeruabāt
nec reſpicere quidē audebant.

¶ Die q̄dam cū oratiōis gra
tia an̄ quoddā ſe altare pſtra
uiſſet dyabol9 in bufonē maxi
mū ad inſtar galline ſe trāſfor
mās an̄ eius ora reſedit. Quo
viſo territus ilico ſurrexit ⁊ fu
git hora eadē dolos diaboli mi
nus obſeruās. Videntur mihi
tres iſte viſiones cōtra tria vi
cia ſatis eſſe neceſſarie p̄ma cō
tra viciū guloſitatis ſecūda cō
tra vitiū vanitatis tertia cōtra
tedium orandi. licet nō videa
mus dyabol9 ſepe p huiuſmo
di fantaſmatū horrores dulce
dinē in nobis extīguit oronis
Hec mihi dicta ſūt a ſupramē
morato Hermāno abbē necn̄

⁊ waltero mōachō de Hirbec q̄ illi familiares fuerūt· Reliq̄ eius acta ⁊ visiōes audies in distinctiōe septia· ¶ Ca·vij·

Retulit mihi q̄dam ciuis honestꝰ asserēs suis temporibꝫ Magūtie si bn̄ meminī hoc qd' dicturus sum contigisse veraciter· Die quadā dn̄ica cū sacerdos in ecclesia cuius erāt plebanus circuiret et aqua bn̄dicta populū aspgeret ad ostiū ecclesie veniēs matronā quandam pōpatice venientē ⁊ ad similitudinē pauonis varijs ornamētis pictā obuiā habuit in cuiꝰ cauda vestimētorꝫ quā habebat post se lōgissimā mltitudinē demonuꝫ residere conspexit· Erāt enī puī vt glires nigri vt ethyopes· ore cachinātes manibꝰ plaudētes ⁊ sicut pisces intra sagenā ɔclusi saltantes· Reuera ornatus mulieris sagena diaboli ē· Quos vt vidit demonū quadrigam foris exspectare fecit plebē aduocauit demōes ne fugerent adiurauit· Territa illa stetit ⁊ vt visiōes populus videre mereret' ꝙ vir bonus ac iustꝰ fuit orōnibus optinuit· Intelligēs mulier ob vestimētorꝫ supbiā sic se a demonibꝰ esse derisaꝫ· domū rediit vestimēta mutauit ⁊ tā ipsi q̄ ceteris femīs eadē visio occasio facta est humilitatis· Nouiciꝰ· Si tot sūt demones q̄ nos miseros hoies instigāt ad culpā puto ꝙ mlti erūt q̄ ɔsentiētes trahent ad penaꝫ· ¶ Monachus· De hoc te magis instruā exemplis q̄ verbis. ¶ Ca·viij·

In Deyptkirchin sanctiomaliū monasterio qd' in opido Bunnensi situ est sacerdos q̄daꝫ defunctus est Adolphꝰ noie vir valde secularis ⁊ lubricꝰ iā dicti mōsterij plebanus· hic sicut mī retulit q̄dā sacerdos q̄ fuerat Bunenß canōicus cū die q̄dā cuꝫ suo cognato q̄dā luderꝫ in aleis q̄dam ex prochianis eiꝰ flēs superuenit ⁊ vt matris sue cōfessionē audire eāqꝫ omunicare dignaret' humiliter ⁊ cū lacrimis supplicauit Rn̄dente sacerdote nō nisi expleto ludo ⁊ ille instaret asserēs infirmaꝫ exspectare nō posse ɔmotus sacerdos secū ludenti dixit· Cognate ego congrediar vob' de dn̄o isto q̄ me q̄escere nō sinit· Videns se ille nihil pficere tristis ac gemēs discessit ⁊ infirma sine confessione atqꝫ viatico ab hac luce migrauit· Die aūt tertio is q̄ cuꝫ sacerdote luserat de fucte filio occurrit ⁊ sacerdotis

q̄rimonie recordatus illū ſine
cauſa occidit. Poſt hec ⁊ alia
peccata pluria ſacerdos idē per
emptoriā incidit infirmitatē.
Qui cū eſſet in deſpatione que
dā ↄgnata eius ſedēs corā illo
cū ſignū contritiōis vidit in
eo nullū triſtis ſic ait. Dn̄e. de
bilis eſtis valde p̄parate vos
ꝑpter deū. Inuocate illū vt pec
cata vr̄a vobis dimittat ⁊ ſpa
ciū adhuc fructuoſe pn̄ie con
cedat. Ad qḋ ille deſpatus rn̄
dit. Vides horreū illud mag
nū ex oppoſito noſtriſ? Nō ſūt
in eius tecto tot calami q̇t ſūt
circa me demōes ↄgregati. Et
hoc dicto mox agoniſās expi
rauit eos vidēs adeſſe moitur9
quorū conſilio vixerat ſanus.
Multa tibi de mltitudie demo
nū dicere poſſem ſʒ vſqʒ ad du
odecimā diſtinctionē illud reſ
uo. ¶ Nouiti9. Cū mali male
viuēdo multos habeant demo
nes incētores multoſ in morte
accuſatores miror ſi tot i penis
hituri ſint ſinguli tortores ¶
Mōchus. Supra diſtinctōe
p̄ma capitulo. xxxij. dictū eſt
de abbe morimūdenſe ꝙ demo
nes animā ad loca penarū por
tātes cruciauerūt. Similit̄ di
ſtinctione ſecūda capitulo ſex
to Hildebrādus latro Berthol

pho poſt mortē apparens mul
ta milia demōum dicebat ani
mā ſuam fōis p̄ſtolari. ¶ No
uici9. Si hec ita ſe habēt certū
eſt plures eſſe demones q̄ ho
mines malos. ¶ Mōachus.
Quātum ad p̄ſens tēpus que
ſtiōis hui9 ſolutiōem ſcire nō
poſſum9. ſʒ certū habem9 ꝙ in
fine mūdi qn̄do ↄpletus fuerit
reproborū numer9 multo plu
res erūt mali homines q̄ demo
nes. ¶ Nouiti9. Vn̄ hoc pro
batur? ¶ Mōachus. Decima
ps angelorꝫ cecidit ex q̇bus de
mōes facti ſūt. Teſte btō Gre
gorio. Tot aſcēſuri ſunt ex ele
ctis hominū q̇t ibi angeli rmā
ſert. Secundū hoc nouē ptibꝫ
numer9 hominū electorū trāſcē
det numerū demoniorū. Quis
ergo dubitat qn̄ incōpabilit̄
plures ſint hoies mali q̄ homi.
Nec in hoc mali hoies aliquā
recipiēt ↄſolationē ꝙ nūo lon
ge plures erūt demonibꝫ ꝙ tn̄
ta eſt illorū naturalis potēcia.
tn̄ta cōtracta malitia. tn̄ta tor
q̄ndi induſtria vt vn9 multis
milibꝫ hoim i penis adhibēdiſ
ſufficere poſſit. Hec de multitu
die malignorū ſpituū dcā ſūt
Qꝫ aūt incōpabiliter mali ſint
⁊ imiſeicordes variis tibi pan
dā exēplis. ¶ Ca. ix.

Nemō quidā cū hominez
a ſe obſeſſū horribiliter
torqret et diuerſ p os ei9 gar
riendo diuerſa rn̄deret dictū ē
eia quodā ex circūſtātib9 Dic
dyabole ſi poſſes ad gratiaz in
qua fuiſti redire qd velles ꝓp
ter hoc laboris ſuſtinē? Reſpō
dit ille. Si hoc eſſꝫ in meo arbi
trio Vallē cū vna aīa decepta
deſcēdere in infernū ꝙ redire in
celuz. Mirātibꝫ ōmibus cur ita
diceret iterū hoc verbū rn̄dit.
Quid de hoc miramini? Tāta
ē malitia mea ⁊ tā obſtinatus
ſum in illa vt nō poſſim aliqd
velle boni. Huic verbo alteri9
cuiſdaz demonis ſermo diſcor
dat. Ca. x.

In eccleſia beati Petri in Colo
nia cū femina quedā a demōe
obſeſſa miſerabilit̄ tormētaret̄
ōtigit vt alia obſeſſa ſupueni
ret. Mox vna contra alterā ce
pit inſurgere clamoribꝫ ⁊ con
tumelijs ſic ſemiuicē afficē. vt
omēs mirarent̄. Demō demoni
dicebat. Miſer vt qd conſenti
endo lucifero ſic de gloria eter
na ruim9? Ad qd alter rn̄dit.
Quare feciſti? Cumqꝫ adhuc
quaſi penitudis verba ꝓferret
Alter ſubiūxit. Tace. Peniten
tia iſta nimis eſt ſera. r̄dire nō
poteris. Vides qn̄ta ſit in illis
obſtinatia? Idē ſpūs malign9
de r̄ditu ad gloriā ſicut ſupiꝯ
interogatus verbū ſermoni ei9
valde ōtrariū audiente me rn̄
dit. Si eſſet inqt columna fer
rea ⁊ ignita raſorijs ⁊ calamis
acutiſſimis armata a t̄ra vſqꝫ
ad celū ercā vſqꝫ ad diez iudi
cij etiā ſi carnez haberē in qua
pati poſſez me p illā trahere vel
lem nūc aſcendēdo nūc deſcen
dendo dūmodo redire poſſem
ad gloriā in qua fui. Noui
tius. Quid eſt ꝙ tā contraria
ſenſerūt? Monachus. Demō
ſupiꝯ ſciēs ꝓpoſicionē ſibi fa
ctā proſus ipoſſibilē malitiā
ſuā oſ̄ndit. iſte ꝙtum boni p di
derit verbis qbus valuit decla
rauit. Nouiti9 Timēt ne de
mones penā ſibi preparataz?
Monachus. Sētiūt ⁊ timēt
Hinc eſt ꝙ omēs exorciſmi q
ad illoꝝ neqtiam enūandā ſi
unt p ignē ⁊ extremū iuditiuz
ōcluduntur. Qm̄ pati ſint
ad nocēdū hominibus alijs tibi
oſ̄ndā exemplis. Ca. xi.

Dm abbꝫ noſter āno p̄
terito in mōte ſancti ſal
uatoris iux̄ aqſgrani miſſam
celebraret. finita miſſa oblata
eſt mulier obſeſſa. Sup cui9
caput cū legiſſꝫ lectōnē euāge
licā de aſcēſione ⁊ ad illa vba

ſup egros man⁹ imponēt ⁊ bn̄
habebūt manū capiti eius im
poſuiſſ3· demō vocem emiſit tā
horribilē vt omnes terrerent·
Adiūrat⁹ vt exiret: rn̄dit· Non
dn̄ vult altiſſimus· Interroga
tus quō intraſſ3 nec ipſe rn̄dit
nec mulierē rn̄dere pmiſit· Po
ſtea cōfeſſa eſt ad vocē mariti
ſui in comotione animi ſui dicē
tis· Vade dyabolo q intrare il
lū ſenſerit p auriculā· Erat au
tem eadē femina de Aquēſi pro
uintia ⁊ ſatis nota· ¶ Ca·xii·

Homo q̄dam iratus ſicut
audiui a quodā abbate
dixit filio ſuo vade dyabolo·
Quē mox diabol⁹ rapuit ⁊ nuſ
q̄ cōparuit· ¶ Nouiti⁹ Quid
eſt q filius puitus eſt ob pec
catū patris cū ſcriptura dicat·
Filius nō portabit iniq̄tatem
patris ſ· ¶ Monchus Eadē que
de ſupradicta muliē dixi ⁊ hic
dico Vtrūq3 fieri permiſit deus
ppter exemplū vt dum iracūdi
in vexatiōe vxoris mariti audi
erint cruciat⁹ cordis: ⁊ in rap
tu filij pr̄is dolores animi ſui fu
rorē cohibeāt ⁊ a ſtultiloquio
linguas compeſcant· ¶ Nouiti⁹
Placet qđ dicis· ¶ Monchus
Qui demōes eſſe dubitat euer
guminos attēdat q dū p illo
rū ora dyabol⁹ loq̄tur ⁊ in cor
pibus tā crudelit debachatur·
manifeſtū pſencie ſue inditiū
ill demōſtrat· ¶ Nouiti⁹· Ve
rū diceres ſi nō eſſet ibi ſimula
tio· ¶ Monchus· Obſeſſos fu
iſſe ſepe pdit euangeliū pdūt
⁊ actus apoſtolorū ⁊ in mltis
locis vite vel paſſiōes ſancto
rum· Qz autē q̄dam ppter que
ſtū ſe obſeſſos ſimulēt non ne
go q vero in q̄buſdā nulla ſit
fictio ſbiecto pbabit exēplo·

Retulit mihi ¶ Ca·xiii·
Gerard⁹ ppoſitus pleiſe
ſis mulierē obſeſſam mltis bn̄
notā Sygeberg veniſſe gr̄tia
curatiōis· Que cū in oratorio
ſancti Mychael archāgeli de
diuerſis interrogaret ⁊ incide
ret mētio de lucifero apud infe
ros ligato· Rn̄dit per os eius
dyabolus· Stulti q̄bus cathe
nis putatis magiſtrū meū liga
tū in inferno ſ· Ferreis ſ· Nequa
q̄· Tria verba poſita ſunt in ſi
lentio miſſe q̄bus ligatus eſt·
Req̄rentibus quibuſdā ex fra
tribus que ſūt illa verba dice
re noluit vel poti⁹ auſa non fu
it ſed ait· Afferte mihi librū ⁊
ego vobis oſtendā illa· Alla
eſt ei liber miſſalis et clauſus
porrectus· Quē illa aperiens
pmo ictu canonē inuenit ⁊ di
gitum ponēs ſuper illum locū

ꝑ ipſuz ⁊ cū ipſo ⁊ in ipſo in q̄
bus memoria ſit ſūme trinita
tis ait Ecce iſta ſunt tria illa v̄
ba q̄bus ligatus eſt magiſter
me9. Hoc audiētes ex mona
chis plures qui aderāt ſciētes
mulierē illitteratā eſſe. edifica
ti ſūt valde. Vim verboꝝ intel
ligētes. Per patrē enim ⁊ cū fi
lio ⁊ in ſpūſancto quoꝝ opa
indiuiſa ſūt. fortis ille ligatus
eſt ⁊ vaſa eius direpta.

Capitulū. xiiij.

In feſto omniū ſanctoꝝū hoc ā
no cū eēm cū priore meo in in
ſula ſācti Nicolai q̄ vulgo ſtu
pawcat⁹ ⁊ eſt monaſteriū ſā
ctimonialiū vidimus ibi puel
lam an̄ aduentū noſtrū obſeſ
ſam ſ; tūc tā beneficio reliq̄aꝝ
ꝙ ſoroꝝū orationib9 liberataz.
De qua retulit nob̄ eiuſdez ce
nobij magiſtr̄ femīa religioſa
ꝙ die q̄dam cū crudeliter ab ī
mūdo ſpiritu diſcerpetur. Vo
lens q̄dam clericus honeſtus
illū probare ſacculū ſpinaruz
dn̄ice corone de tabula aūrea
ea neſciēte tollēs ⁊ manu clau
ſa ſuper caput obſeſſe tenens
maxios ei clamores excitauit.
Cui cū3 dicerent circūſtantes
cauſaz furoris eius ignorātes
q̄d clamas diabole q̄d habes?
Rn̄dit. Hoc q̄d fuit in capite
altiſſimi caput meū3 deꝑmit ⁊
pūgit ⁊ dicitis m̄ q̄d clamas.
Et edificati ſūt valde circūſtan
tes marie ſorores duplicis rei
habētes verū expimentū vide
licet ꝙ ſpine eſſent vere ⁊ ꝙ fe
mīa veraciť obſeſſa eſſ; a demo
ne. Qz ſi min9 hec duo tibi ſuffi
ciūt exempla recordare triū3 il
loꝝ demonioꝝū3 in capiº p̄mo
et ſcd̄o atq; tertio diſtinctōis
tertie. Ca. xv. Nouiti9.

Quum de hijs mihi ſatiſfa
ctū ſit eſt adhuc q̄d mo
net. Quidā aſſerūt demones
nō eē in hominib9 ſ; extra eoꝝ
caſtrū non intus ſ; extra dicat̄
obſideri. Alij cōtrariū3 ſentiūt
innitētes verbis ſaluatoris di
centis. Exi ab eo ſpūs immūde
Monachus. Improprie dici
tur exire niſi q̄d intus eſt. Vtri
q; eni verum dicūt ſm aliquid
ſcilicet ꝙ in hoīe poſſit eē ⁊ nō
eſſe. Nō poteſt eē dyabolus in
aīa humana ſcd̄m ꝙ Genna
dius in diſtinctōne eccleſiaſti
coꝝ dogmatū diffinit dicens.
Demonē ꝑ energiā. id eſt opa
tionē non credim9 ſubſtantia
liter illabi aīe ſ; applicacōne
⁊ oppreſſione muri. Illabi au
tē menti illi ſoli poſſibile eſt q̄
creauit. q̄ natura ſubſiſtens in
corpe9 capabilis ē ſue facture.

Mentē hoīs iuxta ſubſtantiā
nihil implē poteſt niſi creatrix
trinitas. ¶ Nouitiꝰ Quid er
go eſt qḋ diabolꝰ cor hōīs di
citur intrare tētare vel immitte
re? ¶ Monachus Nō alit̄ intrat
vel implet vel imittit niſi q̄ aīa
mā decipiēdo in affectū malitie
trahit. Et hec eſt dr̄a inter ad
uētū ſpūſſancti et ſpūs malig
ni q̄ ille ꝓprie dicit̄ illabi iſte
imitti. Spūſſanctꝰ exiſtēs in
tus in aīa peccatrice p̄ eſſenti
am et potentiā et ſapiētiā quaſi
de ꝓpe illabit̄ p̄ gratiā. Spūs
vero malignꝰ cū extra ſit vt di
ctū eſt p̄ ſubſtanciā mala ſug
gerēdo et vicijs mentē affitien
do quaſi ſagittā ſuā immittit
maliciā. Vn̄ habes immiſſio
nem p̄ angelos malos. Hinc
eſt q̄ homo poſt aduentū ſpi
ritusſancti plꝰ et forcius p̄t di
ligere bonū q̄ ante dilexit ma
lū. quaſi de remoto imiſſum.
Cū dyabolus dicit̄ eſſe in hoīe
nō intelligendū eſt de aīa. ſ;
de corpe q̄ in cōcauitatibꝫ eiꝰ
et in viſceribꝫ vbi ſtercora otinē
tur et ipſe eſſe p̄t. ¶ Nouitius
Satis expeditus ſū de q̄ſtiōe
hac ſed q̄ro ſi adhuc aliq̄ vie
ſint alie q̄bus demōes hoibus
ſoleāt nocere? ¶ Monachus.
Sūt demōes mille nocēdi ar
tes ex q̄bus q̄tuor tibi pandā
Quibuſdā nocēt falſa ꝑmittē
do. alijs nocēt p̄ ſuos miſtros
in fide ſubruēdo. nōnullis no
cēt in corpe eos ledēdo alijs qḋ
piculoſiꝰ eſt in peccatis occidē
do Iſta ōnia iuſto dei ſiūt iudi
cio et de ſingulis tibi ſubiūgā
exempla. ¶ Ca. xvi.

In capo domo ordis Cyſterciē
ſis que ſita eſt in ep̄atu Colo
niēſi ſicut audiui a q̄dam ſac
dote ordis noſtri homie veri
dico quē res non latuit cōuer
ſus q̄dam fuit q̄ a monachis
cū q̄bus loquebat̄ in tm̄ litte
ras didicerāt. Ita vt textū lege
re ſciret. Hmōi occaſione ille
ctus et deceptꝰ libellos ſibi ad
hoc ydoneos occulte fecit oſcri
bi cepitq; inuitio propetatis
delectari. Cūq; huiuſmōi ſtu
diū eidē cōuerſo ad hoc nimis
cōuerſo phiberet̄ amore diſcē
di apoſtaſiā incurrit. modicū
tamē ꝓpter etatē profecit. De
inde ad mōaſterium p̄mā du
ctus rediēs et hoc vſq; t̄tio acti
tās nūc ad ſcolas ſeculares ex
eūdo nūc reūtendo. diabolo co
pioſā in ſe p̄buit materiā deci
piēdi. Viſibilit̄ eī illi apparēs
in ſpētie āgeli ait. Diſce fortit̄
q̄ futurū eſt et a deo diffinitū
vt Halberſtadēſis ſias epūs.

Stult9 ille dyaboli dolos nō
obseruās ſꝑabat in ſe antiqua
īnouāda fore miracula. Quid
plura? Die quadā seductor cō
uerso ſe ingerens clara voce ꝯ
hylai fatie dicebat. Hodie epi
ſcopus Halwerſtadeñ deſunctus
eſt. feſtina venire ad ciuitata
te cui a deo antiſtes deſtinat9
es. Ipſius eniʒ conſiliū mutari
nō poteſt. Statiʒ miſer de mō
ſterio ſilēter exiēs nocte eadeʒ
in domo cuiuſdā honeſti ſacer
dotis iuxta opidū Xantēſe ho
ſpitatus eſt. Vt aūt glorioſe
ad ſedē ſuam veniret nocte an
te lucē ſurgens equū hoſpitis
valde bonū ſtrauit cappaʒ eiuſ
dē induit aſcēdit ꝯ abijt. Ma
ne familia domus damno co g
nito apoſtatā inſeqns apprehē
dit ad iuditiū ſeculaꝛē cū furto
trāctus ꝯ ꝑ ſententiā damnat9
nō cathedrā vt eps ſʒ ſicut fur
patibulū aſcendit. Vides ad
quē finem ꝓmiſſio dyaboli tē
dat? Aliū ꝯuerſū ꝗſi nō tā ma
nifeſte nō min9 tamē ꝑiculoſe
decepit. ¶ Ca. xvij.

NArrauit nob anno ꝑteri
to beate memorie Theo
bald9 abbas Eberbaceñ qꝛ q̄
dam ꝯuerſus cū neſcio quo tē
deret ꝯ auē que cuculus dicit
a voce nomē habens crebrius
cātantē audiriʒ vices interrup
tionis enūauit ꝯ viginti duaſ
inueniēs eaſqʒ quaſi ꝓ omine
accipiēs pro ānis totideʒ vices
eaſdē ſibi ꝯputauit. Eya inq̄t
certe. xxij. ānis adhuc viuām.
Vt q̄d tanto tempe mortificē
me in ordie? Redibo ad ſeculū
ꝯ ſeculo dedit9. xx. annis fruar
delicijs eius duobʒ ānis q̄ ſuꝑ
ſūt penitebo. Haud dubiuʒ qñ
dyabolus q̄ ſupradictū ꝯuer
ſuʒ vt epus fieret ad credendū
induxerāt apto ſmone ꝯ huic
ſuaſeit vt tali augurio fidē ad
hiberiʒ occulta ſuggeſtiōe. Sʒ
dñs q̄ auguriuʒ odit aliter q̄
ille determinauerat diſpoſuit. Nā
duos q̄s penitētie deputauerat
annos eū in ſeculo viuere ꝑmi
ſit ⁊ ānos vigiti delicijs ordia
tos iuſto ſuo iuditio ſbtraxit.
Ecce tales ſūt ꝓmiſſiōes dya
bolice. Qʒ auteʒ nōnullos ꝑmo
plurimos ꝑ miniſtros ſuos in
fide ſubuertat ſequētia declara
būt. ¶ Ca. xviij.

DVo homines nō mēte ſʒ
habitu ſimplices nō oues
ſʒ lupi rapaces biʒunʒiuʒ vene
rūt ſummā ſimulātes religio
ſitatē. Erāt autē pallidi ꝯ ma
cilēti nudis pedib9 incedentes
⁊ q̄tidie ieiunātes matutinis
ſolēnibus ecce maioris nulla

nocte defuerunt nec aliq̄d ab
aliquo preter victū tenuē rece
perūt· Cūqȝ tali ypocriſi tociꝰ
populi i ſe ꝓuocaſſent affectū
tūc primū ceperunt latēs virus
euomere ⁊ nouas atqȝ inaudi
tas hereſes rudibꝰ predicare·
Vt autē eorū doctrine popu
lus crederet farinā in pauimē
to cribari iuſſerunt ⁊ ſine veſti
gij impꝛeſſione ſup illā ambula
uerunt· Similiter ſup aquas
gradiētes non poterāt mergi
tuguria etiā ſup ſe facientes in
cendi poſtq̄ꝫ in cinerē ſunt re
dacta egreſſi ſunt illeſi· Poſt
hec dixerūt turbis· Si nō cre
ditis verbꝭ noſtris credite mira
culis· Audiēs talia epūs ⁊ cle
rus turbati ſūt valde· Et cū eis
vellent reſiſtere hereticos ⁊ de
ceptores· Diabolicȝ miniſtroſ
illos affirmātes vix euaſerūt·
vt nō a populo lapidarētur·
Erat enī idem epūs vir bonus
et litteratꝰ atqȝ de noſtra pro
uincia natꝰ· Bene illū nouit
ſenex mōchus noſter q̄ mihi
iſta retulit et qui eodē tempe
in eadē ciuitate fuit Videns epi
ſcopus nihil ſe verbis proficē
re ⁊ p miſtros dyaboli ſibi cō
miſſum populū in fide ſubuerti
clericū quendā ſibi notū ⁊ in
nigromācia ꝑitiſſimū ad ſe vo

cās ait· Hic ⁊ ſic ꝑ tales actū
eſt i ciuitate mea· Rogo te vt
inueſtiges a dyabolo per artē
tuā qui ſint vn̄ veniāt vel qua
virtute tanta ac ſtupēda open
tur miracula Impoſſibile ē eni
vt ſigna faciāt virtute diuina
quorū doctrina deo nimis eſt
otraria· Dicēte clerico· Domie
diu eſt q̄ꝫ arti huic renūtiaui·
Rn̄dit epiſcopꝰ· Bene cernis
q̄ꝫ tu arter· Vel oportebit me
doctrine illorū conſentiē· vel a
populo lapidari· Iniungo er
go tibi in remiſſiōem ōnīu pec
catorū tuorum vt mihi in hac
parte acq̄eſcas· Obediēs cleri
cus epiſcopo dyabolū vocauit
cauſā ſue vocationis ſciſcitāti
reſpōdit· Penitet me receſſiſſe
a te· Et q̄ꝛ de cetero magis ob
ſeq̄oſus tibi eſſe deſidero q̄ꝫ fu
erim rogo vt dicas mihi qui
ſint homines iſti que doctrine
eorū vel qua virtute tāta ope
rētur mirabilia· Rn̄dit dyabo
lus· Mei ſunt ⁊ a me miſſi ⁊ q̄
in ore illoꝝ poſui illa ꝑdicant
Rn̄dit cleicus· Quid ē q̄ꝛ ledi
nō pn̄t nec in aq̄s mergi neqȝ
igne oburi· Rn̄dit iterū demō
Cyrogrāpha mea in q̄bus ho
minia mihi ab eis facta ſūt cō
ſcripta ſub aſcellis ſuis int̄ pel
lem ⁊ carnē conſuta cōſeruant

quoꝝ bn̄fitio talia opantur
nec ab aliq̄ ledi potuert. Tūc
clericus. Quid ſi ab eis tollerē
tur? Rn̄dit demō. Tūc infirmi
eēnt ſicut ceteri hoīes. Audi
ens iſta cleric9 regratiabat̄ de
moni dicēs. Modo recede ⁊ cū
vocatus fueris a me iteꝝ veni
as. Reuſus ad epm̄ hec ei p oꝛ
dinē recitauit. Qui magno re
pletus gaudio toti9 ciuitatis
populū in locū ad hoc p̄ydoneū
cōuocauit dicēs. Ego paſtoꝛ
veſter ſuꝫ: vos oues. Si hoīes
iſti vt dicitis doctrinā ſuaꝫ ſig
nis cōfirmant volo illos vobi
ſcū imitari. Sin autē. dignū ē
vt illis pūitis vos ad fidem pa
trū veſtroꝝ mecū penitentes
reuertamini. Rn̄dit pp̄lus. Nos
plurima ab eis vidim9 ſigna.
Quib9 eps. Sed ego illa nō
vidi. Quid multa? Placuit po
pulo cōſiliū. vocati ſūt heretici
Affuit epus accenſus ē focus
in medio ciuitatis. Prius tam̄
q̄ intrarent ad epm̄ ſecreto vo
cati ſūt. Quib9 ipſe ait. Volo
vidē ſi aliquā circa vos habea
tis maleſitia. Quo audito mox
exſpoliātes ſe cū magna ſecuri
tate dixerūt. Querite diligēter
tā in corpibus q̄ in veſtimētis
noſtris. Milites vero ſicut ab
epō fuerāt pmoniti brachia il

loꝝ leuātes ⁊ ſub aſcell' cicatri
ces obductas notātes. cuttell'
illas rupūt cartulas inſutas in
de extrahentes. Quib9 acceptis
epūs cum hereticis ad populū
eriēs facto ſilētio clamauit va
lide. Modo ꝑphete veſtri ingre
diātur ignē ⁊ ſi leſi nō fuerīt
credā eis. Miſeris trepidātib;
⁊ dicētib9 non poſſum9 modo
intrare. epō recitāte malitia eo
rū detecta ē populo ⁊ oñſa cy
rographa. Tunc vīuſi furen
tes dyaboli miniſtros cū dya
bolo in ignibus eternis cruciā
dos in ignē p̄paratū proiecert
Sicq; p dei gratiā ⁊ epiſcopi
induſtriaꝫ hereſis inualeſcēs ē
extincta ⁊ plebs ſeducta atq;
corrupta per penitētiam mun
data. Ca. xix.

Circa illa tpa ſb archiepi 1163.
ſcopo Reynaldo Colonie Vide Tom
plures ſūt heretici opꝑhenſi q̄ a 4 Farrag.
litteratis viris examinati ⁊ victi p MSS. Gele
iuditiū ſeculaē dānati ſūt. Da nij pag. 198.
ta ſentētia cū ducendi eēnt ad et Pantaleo-
ignē vnus illoꝝ Arnold9 no onitam hoc
mine quē ceteri magiſtrū ſuū Ao. 1163.
fatebant̄ ſicut narrauerūt q̄ in
terfuerūt panē ⁊ pelui cum aq̄
ſibi dari petiuit. Quibuſdā vo
lētibus vt hoc fieret viri prudē
tes diſſuaſerūt dicētes. Aliq̄d
hic fieri poſſet ope dyabolico

qđ infirmis eſſʒ in ſcandalū ⁊
in ruinam. ¶ Nouiti9 Miroꝛ
q̃d de pane ⁊ de aqua facē vo
luerit. ¶ Mõchus. Sicut cõ
ſ̃tio ex v̄bis cuiuſdā alterius
heretici q̃ añ hoc triēniū a rege
Hyſpanie oprehēſus eſt et cõ
buſt9 ſacrilegā ex eis facere vo
lebat omunionē vt ſuis fieret
viaticū ad eternā damnacõnē
Malvenda ad A. 1215. dicit contigiſſe A° 1160 Nam q̃daʒ abb Hyſpan9 or
dis noſtri p nos trāſiens qui
cū epiſcopo et eccāꝛum p̄latis
eiuſdē heretici erroꝛes damna
uit, cū dixiſſe rferebat ꝙ q̃libʒ
in mēſa ſua ⁊ de pane ſuo quo
vel ſceret conficere poſſʒ corp9
Chriſti. Erat enī idem maledi
ctus faber ferrari9. ¶ Nouiti9
Quid ergo actū eſt de heret
cis Coloniēſibʒ? ¶ Mõchus
Ducti ſunt extra ciuitatē ⁊ iux
1165 Vide Kleinſorgium MSS. ta cimiteriū iudeoꝝ ſimꝉ in ig
nē miſſi. Qui cū foꝛtit' arderēt
multis vidētibus ⁊ audiētib9
Arnold9 ſemiuſtis diſcipulo
rū capitibus manū imponēs
ait. Conſtātes eſtote in fide ve
ſtra ꝙ hodie eritis cū Lauren
tio cū tamē nimis diſcoꝛdarēt
a fide Laurēcij. Cum eſſʒ inter
eos virgo quedā ſpecioſa ſʒ he
retica ⁊ quoꝝūdā opaſſiõe ab
igne ſb̄tracta promittētium
vel ꝙ eā viro traderēt vel ſi hoc
magis placeret in mõaſterio
virginū locarēt cū verbotenus
oſenſiſſet iā extinctis hereticis
tenētibus ſe dixit. Dicite mihi
vbi iacet ſeductoꝛ ille. Cūqʒ ei
demõſtrāſſent magiſtꝝ Arnol
dū ex manib9 illoꝝū elapſa fa
cie veſte tecta ſup extincti coꝛp9
ruit ⁊ cū illo in infernū ppetuo
arſura deſcēdit.

¶ Capitulū. xx.

PAucis ānis elapſ ſb epi
ſcopo Bertrāmo viro val
de litterāto oꝛta eſt hereſ valdo
ſiana i ciuitate metēſi hoc mõ
Cum idē antiſtes in feſtiuitate
q̃dam populo in eccleſia p̄di
caſſet, duos homiēs miniſtros
dyaboli in turba ſtare cõſpici
ens, ait. Video inter vos duos
nūtios dyaboli. Ecce illi ſūt di
gito eos oſtēdens qui me pre
ſente in mõtepeſſulano ꝓpter
hereſes damnati ſunt ⁊ eiecti.
Qui epiſcopo durius reſpon
derunt habentes in comitatu
ſuo ſcolarem qui moē canino
contr̄ eū latrabat iniurijs eum
laceſſiens. Egreſſi vero de ec
cleſia multitudinē populi cir
ca ſe congregantes erroꝛes ſu
os illis predicauerūt. Quib9
cū q̃daʒ ex cleicis diceret. vos
domini. Nõne apl's dicit quo
modo p̄dicabūt niſi mittātur?

volumus ſcire q̄s vos miſerit
huc p̄dicare. Reſpōderūt illi.
Spūs. Non eniꝫ poterat illis
epūs vim inferre ꝓpter quoſdā
potētes ciuitatis q̄ eos in odi
um epi fouebant eo ꝙ quedā
vſurariū defunctū ipſoꝝ cogna
tū de atrio eccleſie eieciſſet. Re
uera miſſi fuerāt a ſpū erroris
p quoꝝ ora hereſes valdoſia
ne ab vno eoꝝ ſic dicte in eadē
ciuitate fūt ſeminate et necdū
penitus extincte. ¶ Nouiti9 Heu
ꝙ tot hodie hereſes ſunt in ec
cleſia ¶ Monachus Hoc furor
et malitia dyaboli efficit.

¶ Capitulū xxi.

Temporibus Innocēcij pa
pe predeceſſoris huius q̄
nūc papatū tenet honorij du
rāte adhuc ſciſmate qḋ erat int̄
Philippū et Ottonē r̄ges roma
noꝝ. dyaboli inuidia hereſes
albienſiū ceperūt pullulare vel
vt veri9 dicā matureſcere. Cu
ius vires erāt tā valide vt omne
triticū fidei gētis illius verſum
videret̄ in loliū erroris. Miſſi
ſunt abbes noſtri ordis cū q̄
buſdā epis qui zizania raſtro
catholice p̄dicacōis eradica
rēt. Sed obſiſtēte homine ini
mico q̄ illā ſeminauerat modi
cum ibi pfecerūt. ¶ Nouiti9.
Quis fuit error illoꝝ. ¶ Mō
chus. Quedā hereſiarche eoꝝ
collegerāt puncta ex dogmate
Manichei. quedā ex erroribꝫ
que in piarchon ſcripſiſſe fert̄
Origenes plurima etiā que de
ſuo corde finxerāt adijcientes.
Duo credūt cū Manicheo pn̄
cipia deū bonū et deuꝫ malū. id
eſt diabolū quē dicunt omnia
creaſſe corpa ſicut deū bonū om
nes aīas. ¶ Nouiti9 Moyſes
et corpa et aīas cōfirmat deuꝫ
creaſſe dicēs. Formauit de9 ho
minē. id eſt corp9 de limo terre
et inſpirauit in faciē eius ſpira
culū vite. id eſt animā. ¶ Mō
chus. Si Moyſen et pphetas
recipent heretici nō ent. Cor
poꝝ reſurrectionē negant q̄c
q̄d bn̄ficij mortuis a viuis im
pendit̄ irridēt ire ad eccleſias
vel in eis orare nihil dicūt pro
deſſe. In hijs deteriores ſūt iu
deis et paganis qr illa credunt
Baptiſmū abiecerūt ſacramē
tū corporis et ſanguinis Chriſti
blaſphemāt. ¶ Nouiti9. Vt
q̄d tātas a fidelibꝫ pſecucōnes
ſuſtinēt ſi nihil ex hoc i futuro
retributionis exſpectāt. ¶ Mō
chus. Gloriā ſpūs dicūt ſe ex
ſpectare. Quidā ſupradictoꝝ
abbatū monach9 cernēs quē
dā militē in equo ſedenteꝫ loq̄
cū oratore ſuo. hereticum illū

Malvenda A. 1205. c. 7.

Malvenda ait Albigenses ortos esse A° 1176.

eſtimās ſic fuit. ꝓpius accedēs
ait. Dicite mihi ꝓbe vir cuius
eſt ager iſte. Rn̄dente illo me
us eſt ſbiecit. Et q̄d de fructu
illius facitis? Ego inq̄t et fami
lia mea de eo viuim⁹ aliq̄d eti
am erogo paupibus. Dicente
mōacho q̄d boni ſperatis de ele
moſina illa? Rn̄dit miles hoc
verbū. Ut ſpūs meus glorio
ſe pgat poſt mortē. Tunc mō
chus. Quo pget? Ait miles.
Scd̄m meritū ſuum. Si bene
vixit ⁊ hoc apd̄ deū meruit exi
ens de corpe meo intrabit cor
pus alicuius futuri pn̄cipis ſi
ue regis ſiue alteri⁹ cuiuſlibet
illuſtris pſone in q̄uo delicietᵉ.
Si autē male corpus intrābit
miſei pauperiſq; in q̄uo tribule
tur. Credidit ſtult⁹ ſicut et ce
teri albieſes ꝗ anima ſcd̄m me
ritū p diuerſa tranſeat corpa eti
am animaliū atq; ſerpentiū. ¶
Nouiti⁹. Feda hereſis. ¶ Mō
chus. In tm̄ eni albieſiū error
Maluenda A 1205-7 inualuit vt breui interuallo tē
poris infecerit vſq; ad mille ci
uitates ⁊ ſi nō fuiſſet gladijs
fideliū repreſſus puto ꝗ totā
europā corrupiſſet. Anno dn̄i
1210 M.cc.x. p̄dicata eſt cōn̄ albi
enſes in tota Alemania ⁊ Fran
cia crux ⁊ aſcenderūt cōtra eos
anno ſequēti de Alemania Lut
poldus dux Auſtrie Adolph⁹
comes de monte wilhelmus co
mes Iuliacenſ ⁊ alij multi diu̇
ſe cōditionis atq; dignitatis.
Simile actū eſt in Francia Nor
mānia atq; Pictauia. Horū om
niū predicator ⁊ caput erat Ar
noldus abbas Cyſtercieñſis po
ſtea archiepūs Narbonenſis.
Venientes ad ciuitatē magnā
que Biders vocat̄ in qua plus
ꝗ centum milia hominū fuiſſe
dicebātur obſederūt illam. In
quorū aſpectu heretici ſuper vo
lumē ſacri euāgelij mingētes
de muro illo cōn̄ Chriſtianos
proiecerūt ⁊ ſagittis poſt illō
miſſis clamauerūt. Ecce lex ve
ſtra miſeri. Chriſt⁹ vero euāge
lij ſator iniuriā ſibi illatā non
reliquit inultā. Nam q̄dam
ſatellites zelo fidei accenſi leo
nibus ſiles exemplo illorū de
quib⁹ legitur i libro Macha
beorū. ſcalis appoſitis muros
intrepide aſcenderunt. Hereti
cisq; diuinitus territis ⁊ decli
nantibus ſequentibus portas
aperientes ciuitatem optinue
runt. Cognoſcētes ex confeſſi
onibus illorū catholicos cum
hereticis eſſe permixtos dixerūt
abbati. Quid faciemus domi
ne? Non poſſumus diſcerne
re inter bonos viros ⁊ malos.

Timēs tam̄ abbas ꝙ reliq̄ ne
tm̄ timore mortis ſe catholicoſ
ſimularēt ⁊ poſt illoꝝ abceſſuꝫ
iterū ad pſidiā redirēt fertur
dixiſſe. Cedite eos. Nouit em̄
dn̄s q̄ ſunt eius Sicqꝫ innūa
biles occiſi ſunt in c̄itate illa.
Aliā itidem ciuitatē magnā
a re pulchraꝫ vallē vocatā que
ſita eſt iuxta toloſā virtute di
uina optinuerūt In qua popu
lo examiato cum ōnes ꝓmitte
rent ſe velle redire ad fidē qua
dringēti q̄nquaginta in ſua ꝑ
tinatia indurati a dyabolo per
manſert. ex q̄bus quadringē
ti cōbuſti ſunt in igne ceteri pa
tibul' appenſi. Idē actum eſt in
ceteris ciuitatib9 atqꝫ caſtelliſ
miſeris ſe vltro mortibꝫ ingerē
tibꝫ. Toloſani vero artati om
nem ꝓmiſerūt ſatiſfactōem. ſꝫ
vt poſtea patuit in dolo. Nā ꝑ
fidus comes ſācti Egidij prin
ceps ⁊ caput omniū hereticoꝝ
ōmbus ſibi in cōcilio Lateranē
ſi abiudicatis feudis videlicꝫ ⁊
allodijs ciuitatib9 ⁊ caſtris ⁊
ex maxima pte eiſdeꝫ a comite
Symōe de forti mōte viro ca
tholico iure belli occupatis in
Toloſam ſe trāſtulit de q̄ vſqꝫ
hodie fideles vexare ⁊ ipugna
re non ceſſat. Et ſicut hoc āno
dn̄s Cōradus epūs Portuenſ

et cardinal' con̄ albiēſes miſſuſ
legatus ſcpſit capitulo ciſter
cienſi q̄daꝫ ex potētibus tolo
ſane c̄itatis quoddā taꝫ horrē
dū in odiū xpi ⁊ ad cōfuſionē
noſtre fidei egit. vt etiaꝫ ipſos
Chriſti inimicos mouē merito
debeat Iuxta altare maioris ec
cleſie ventrē ſuuꝫ purgauit et
palla altaris ipas immūditias
deterſit. Ceteri vero furori furo
rē adijcientes ſcortū ſup ſacrū
altare poſuerūt in aſpectu cruci
fixi eo ibi abutētes. Poſtea ip
ſam ſacrā ymaginē detrahētes
brachia ei pciderūt multo mili
tibus herodis deteriores q̄ mor
tuo ne eius crura frāgerēt pep
cerūt. Nouiti9. Quis n̄ ſtu
peat ad tantam patientiā dei⁊c̄
Monachus. Altiſſim9 eſt em̄
patiens redditor: qui damna
tanos poſt victoriā eo ꝙ cruci
fixi collo fune alligato p plate
as illū traxerit in collo ⁊ in gut
ture tā mirabilit' pūiuit puto
ꝙ has blaſphemias minime diſ
ſimulabit Albiēſes ante ꝙ veni
ret con̄ eos exercitus dn̄i vt ſu
pradictuꝫ ē Miralmomelinū
regē de Marroch in auxiliū ſi
bi inuitauerāt. Qui de Affrica
in Hyſpanias cū taꝫ incredibi
li mltitudīe venit vt totā euro
pam ſe optinere poſſe ſpārēt.

Mandauit etiã innocẽtio pa
pe q̄ equos ſuos in porticu ec
cleſie bti Petri de bez ſtabula
re et ſup illã vexillũ ſuum fige
re. Quod ex pte impletũ eſt ꝛ ſi
ſecus q̄ ipſe cogitaſſz. q̄ deus
frangit õne ſuperbũ. eodem tẽ
pe ſcilicet anno gratie. M.cc.
1212 xij. xvij. kal Auguſti de exerci
tu eius. lx. milia pugnatoꝝ ce
ciderũt Ipſe vero ſe in Siciliã
trãſferẽs ex dolore mortu9 eſt.
Cui9 vexillũ pncipale in bello
captũ innocẽtio eſt trãſmiſſum
ꝛ in eccã predicta ad Chriſti
gloriã erectũ. Hec de albienſi
bus dicta ſint. Nouit9 Si
fuiſſet inter homies iſtos viri
litterati forte nõ tm̃ erraſſent.
Monachus. Litterati cũ erra
re incipiũt eciam illitteãtis in
ſtinctu dyabolico plus ꝛ gra
uius deſipiũt. Ca. xxij.

Infra lib. 9 cap. 12. Malvenda A. 1209

Eodem tpe quo maifeſta
te ſunt hereſes albienſiũ
in Pariſieſi ciuitate in qua fons
eſt tocius ſciẽtie et pute9 diui
narũ ſcripturarũ quibuſdã vi
ris lrãtis pſuaſio dyabolica p
uerſũ inſtillauit itellectũ. Quo
rũ noia ſunt hec magiſter wil
helm9 pictauieſ ſubdyacon9
q̄ legerat pariſius de artib3 et tri
bus ãnis ſtudueãt i theologia
Bernard9 ſubdyacon9 wilhel
mus aurifex ꝫplexta eoꝝ Ste
phan9 ſacdos de vetri curbueil
Stephan9 de cella Johes ſac
dos de vncinis. Iſti õnes in the
ologia ſtuduerãt excepto Ber
nardo. Odo ſpalis cleric9 ma
giſtri Emelrici ſacdotis q̄ fere
decẽ ãnis in theologia ſtudue
rat Elmãdus acolit9 Dodo di
acon9 magiſter Garin9 q̄ ouẽ
taueãt pariſius de artibus ꝛ hic
ſacerdos audieãt theologiã a
mgr̃o Stephão archiepõ cã
tuarieſe Vlric9 ſardos de luci
q̄ ſexagenari9 ſtuduerat in the
ologia tpe multo Petr9 de ſcõ
Clodoualdo ſacerdos ꝛ ſexage
nari9 q̄ etiã audierat theologi
am Stephan9 dyacon9 de ve
teri curbuelo Iſti inſtictu dya
boli hereſes mltas ꝛ maxias ex
cogitauerunt et iã in pluris lo
cis diſſemiauerãt. Nouit9
Nũc fuerũt capla in q̄bus viri
ſciẽtia ꝛ etate tã magni errare
potuerũt? Monachus. Dice
bant nõ aliter eſſe corpus xp̄i
in pane altaris q̄ in alio pane
et in q̄libet re. ſicq3 deũ locutũ
fuiſſe in ouidio ſic in Auguſti
no. Negabãt reſurrectõnem
corpum dicẽtes nihil eſſe para
diſũ neq3 īfernũ ſed qui habe
ret cogniõne dei in ſe quã ipſi
habebãt haberet in ſe padiſũ.

q̄ vero mortalē peccatū haberꝫ
infernū in se sic̄ dentē putridū
in ore. Altaria sāctis statuis et sa
cras ymagines thurificari ydo
latriā esse dicebant eos q̄ ossa
martirū deosculabāt subsāna
bant. Maximā etiam blasphe
miam ausi sūt dicere in spiritū
sanctuꝫ a quo om̄is mūdicia ē
et sanctitas. si aliq̄s est in spi
ritu aiebāt: et faciat fornicatio
nē et aliqua alia pollucōne pol
luatur nō est ei peccatū qꝛ ille
spūs q̄ est deus om̄ino separatus
a carne nō potest peccaē: et ho
mo q̄ nihil est nō potest pecca
re. qꝛ diu ille spūs qui est deus
est in eo. Ille opatur omnia in
om̄ibus. Vn̄ ocedebāt qꝛ vnus
quisqꝫ eorū essꝫ Christ9 et spi
ritussanctus. Impletuqꝫ est in
eis qđ dicit in euāgelio. Sur
gēt pseudo Christi et pseudo p
phete et cetera. Habebant etiaꝫ
miserrimi illi argumēta sua nul
lius p̄sus valoris q̄bꝫ suos er
rores ofirmaē nitebant. Quo
rū pfidia hoc ordie detecta est
Predictus wilhelm9 aurifaber
venit ad magistrū Rudolphū
de Nanuntico dicēs se esse miss
suꝫ a dn̄o et hos infidelitatis ar
ticulos ei ꝓposuit. Pater sub q̄
busdā formis opatus est in ve
teri testamēto scilicet legalibꝫ
et filius similit̄ sub q̄busdā for
mis vt in sacramento altaris et
baptismi et aliis. Sicut ceciđe
rūt forme legales in p̄mo Chri
sti aduētu. Ita nūc cadent oēs
forme q̄bus filius opatus est
et cessabūt sacramēta qꝛ psona
spūssancti clare manifestabit
se in q̄bus incarnabitur et p̄nci
paliter per septēviros loquet̄
quorū vnus ipse wilhelm9 erāt
Ipse ꝓphetabat qꝛ infra quinqꝫ
annos iste q̄tuor plage euenī
re deberent. Prima sup populū
q̄ fame osumet̄. Scđa erit gla
dius quo se p̄ncipes interficient
Tertia in q̄ terra apietur et de
gluttiet burgēses In q̄rta desce
det ignis sup p̄latos ecclesie q̄
sunt mēbra antixp̄i Dicebat ei
qꝛ papa essꝫ antixp̄s et Roma
Babilō. Et ipse sedet in mōte
Oliueti. i. in pinguedie ptātis
Iā ei trecēt elapsi sunt āni et ni
hil horū contigit q̄ pseudo ille
ꝓpheta futurā infra quinq̄nniū
p̄dixerāt. Et vt fauorē sibi cap
taret Philippi regis frācie etiā
hoc adiecit. Regi francorꝫ sbii
cient̄ omnia regna et filio eius
q̄ erit in tpe spūssancti et n̄ mori
etur et dabūtur duodecī panes
regi frācorū. id est scīētia scrip
turarꝫ et potestas His auditis
mgr̄ Rudolph9 interrogauit

ſi aliquos hēret ſocios quibꝰ
iſta fuiſſent reuelata. Qui cū
īndiſſet hadeo multos ſupra
dictos viros noīans pp̄dens
vir prudēs īminēs piculū ec
cleſie ⁊ ſe ſolū ad inueſtigādū
eorū neq̄ciam eos cōtinēdos
non poſſe ſufficere ex q̄dam ſi
mulatiōe dicebat ſibi eſſe reue
latū a ſpū ſancto de quodā ſa
cerdote qui cū eo p̄dicare debe
ret ſectā eorum. Et vt famā ſu
am ſeruaret illeſā nūciauit hec
ōnia abbi ſancti victoīs ⁊ ma
giſtro Rupto ⁊ frater Thome
cū q̄bus adijt epūm Pariſien
ſem ⁊ tres magiſtros legētes
de theologia videl3 decanū Sa
leburgiēſem ⁊ magiſtrū Rup
dū de Roēe ⁊ mgr̄m Stepha
nū ōnia hec eis inſinuātes Qui
territi valde iniūxerūt ſepedcō
Rudolpho in remiſſionē pecca
toꝝ ſuoꝝ ⁊ alteri ſacerdoti vt
ſe fingerēt eſſe de illoꝝ conſor
cio donec ſciētias omniū audi
uiſſent ⁊ plenius oēs articu
los icredulitatis eoꝝ exploraſ
ſet. Magiſter vero Rudolphꝰ
⁊ ſuꝰ ſocius ſacerdos in executi
one huiꝰ laboris cū ipſis here
ticis circuierūt epatum Pariſi
enſē Lingonēſem Trecēſem et
archiepatū ſenonenſem in tri
bus mēſib3 ⁊ q̄ plurios de eo

rū ſecta inuenerūt. Vt itaq3 ip
ſi heretici plene de ipō magiſtro
Rudolpho cōfiderent q̄nq3 vul
tu eleuato ſe ſpiritu in celū rap
tū ſimulabat et poſtea aliqua
q̄ ſe vidiſſe dicebat que in cōuē
ticulis eorū narrabat et publi
ce eorū fidē de die in diē ſe p̄di
caturū ſpopōdit. Tandē reuer
ſi ad epm viſa et audita enar
rauerūt. Quo audito eps pre
dictus per ꝓuīntiā ꝓ eis miſit
eo q̄ nō eēnt in ciuitate excep
to vno Bernardo. Qui cū eēnt
in cuſtodia epi cōgregati ſunt
ad eoꝝ examinationē viciā epi ⁊
magiſtri theologi ꝓpoſita ſūt
eis ſup̄dicta capl'a que q̄da3
ex eis in p̄ſentia omniū ꝓteſta
bātur q̄dam vero cū reſiliē vel
lēt ⁊ ſe cōuinci viderēt cū ceteris
ſtabāt in eadē ꝑtinacia nec ne
gabāt. Tāta audita ꝑuſitate
cōſilio epoꝝ ⁊ theologoꝝ ducti
ſūt in campū ⁊ corā v'niūſo cle
ro ⁊ ꝑplo degdati ⁊ in aduētu
regis qui tūc preſens nō erat
exuſti. Qui mente obſtinata
nullū ad interrogata dabāt rn̄
ſum. in q̄bus in ipſo mortis ar
ticulo nullū perpēdi poteāt pe
nitētie inditiū. Cum ducerentur
ad tormēta tāta exorta ē aeris
inclemētia vt nemo dubitar3
qn̄ ab eis aer fuiſſet cōcitatus

à q̄bus tātus errꝛ̄ moꝛiētibꝰ
fuerat pſuaſus. In ipſa nocte
is q̄ inter eos potioꝛ habebat̄
ad oſtiū cuiuſdaꝫ incluſe pul
ſans ſero ſuū erroꝛē confeſſus
eſt aſſerens ſe magnū hoſpitē
eē in inferno ⁊ eternis incēdijs
deputatū. Quatuoꝛ ex eis fue
rāt examiati ſꝫ nō ſunt cōbuſti
videlicꝫ magiſter Barinꝰ Vl
ricus ſacđos Stephanꝰ dya
conus q̄ ꝑpetuo recluſi ſūt car
cere. Petrus vero anq̄ͣ capetur
p̄ timoꝛe mōchus effectus eſt
Magiſter Almeicus q̄ p̄dicte
ꝑuitatis magiſter eāt eiectus
eſt de cimiterio ⁊ in cāpo ſepul
tus. Eodē tempe preceptū eſt
Pariſiꝰ ne q̄s infra trienniū le
gerꝫ libꝛos naturales. libri ma
giſtri Dd̄ ⁊ magiſtri gallici de
theologia ꝑpetuo dāpnati ſūt
⁊ exuſti. Sicqꝫ p dei gratiā he
reſis exoꝛta excīſa eſt.

Capitulū. xxiij.

1220 Ex ſunt duo āni elapſi q̄ͣ
q̄dam dyabolo plenus
apđ trecas ſe eſſe ſpūm ſanctū
publice p̄dicabat. Cuius inſa
niā populi nō ſufferētes in cra
te poſuerūt ⁊ copioſo igne cir
cūpoſito in carbonē redegerūt.
Nouiciꝰ. Puto vitā illoꝛuꝫ
multū execrabilē eſſe quoꝝ tā
feda eſt doctrina. Mōchꝰ.

Vt amplīꝰ de ceteris hereticoꝝ
rū ſectas vnū tibi de illoꝝ vita
ſubiūgaꝫ exēplū. Ca. xxiiij.
Empe Frederici ipatoꝛis
cuꝫ Lucius papa feciſſet
Verone ciuitate Lōbardie mo
ram multis tā ecleſiaꝝ prela 1185.
tis q̄ͣ regni p̄ncipibꝰ ibidē con
gregatis ⁊ eſſꝫ ibi Godeſcalcꝰ Lib 5. supra cap. 4.
mōachus noſter tūc maioꝛis
eccleſie in Colonia canonicus
cū fratre ſuo Euerhardo cano
nico ſācti Gereonis hoſpes illo
rū pene ſingulis noctibꝰ cū vx
oꝛe ⁊ filia de domo ꝓpria egreſ
ſus eſt. Qđ cuꝫ ꝯſideraſſꝫ Euer
hardꝰ interrogauit neſcio queꝫ
illoꝛū quo irēt vel q̄d agerēt.
Cui cū rn̄ſum eſſet veni ⁊ vide
ſecutus eſt illos in domuꝫ quā
dam ſubterraneā amplā ſatis
in q̄ multis ex vtroqꝫ ſexu con
gregatis q̄dā hereſiarchis ſer
monē blaſphemijs plenū cun
ctis tacentibꝰ fecit p queꝫ vitā
⁊ moꝛes illoꝛū inſtituit. Deīn
de extincta candela vnuſquiſqꝫ
ſibi p̄ximaꝫ inuaſit nullā habē
tes differētiā inter legitimā ⁊
abſolutā inter viduaꝫ ⁊ virgi
neꝫ inter dn̄am ⁊ ancillā ⁊ qđ
hoꝛribiliꝰ eſt inter ſoroꝛē ⁊ fili
am. Euerhardꝰ vero hec vidēs
vtpote iuuenis luxurioſus atꝫ
vanus. ſimulans ſe diſcipulū

hoſpitis ſui filie vel alteri cuili
bet puelle in ſermone ſe obũxit
cũ qua extĩcta cãdela peccauit
Cũq3 hec actitaſſet pene annũ
dimidiũ magiſter cunctis au
dientib9 ait. Iuuenis iſte tam
ſtudioſe frequẽtat auditoriũ
noſtrũ cito abiliſerit ad docẽ
dũ alios. Hoc verbo audito ñ
ampli9 intrauit. Et ſicut mihi
retulit p̃dictus Godeſcalc9 cũ
illũ de hoc arguer3 rñdit. Sci
atis frat̃ me non frequẽtare cõ
uẽticulas hereticoꝝ ꝑpter here
ſes ſ3 ꝑpter puellas. Ecce talis
eſt vita ⁊ lex hereticorũ. Nec mi
rũ. Quia nõ credũt reſurrectiõ
nem vl̃ gehennã ſiue penã ma
lorũ. impune enĩ trãſire putãt
quecũq3 agũt. ¶ Nouici9 Au
diui ꝙ multi heretici ſint in Lõ
gobardia. ¶ Mõchus. Hoc
mirũ non eſt. Habet enĩ ſuos
magiſtros ĩ diuerſ̃ ciuitatib9
apte legentes ⁊ ſacrã paginã
puerſe exponẽtes. ¶ Ca. xxv.

1209 EO tpe quo Otto rex pro
fect9 eſt Romã coronari
in imperatorẽ ⁊ iſſent cum eo Jo
hãnes epũs Cameracenſ̃ Hen
ricus ſcolaſtic9 ſãcti Gereõis
magiſter Hermãnus canoni
cus Bũnenſ̃ ſimul ingreſſi ſũt
cuiuſdã hereſiarche locũ quẽ
tũc legebat Is erat. Jã iudiciũ
mũdi venit. Jã pñceps mundi
huius eijciet̃ foras. Quẽ locũ
ita gloſauit. Ecce xp̃s dyabo
lũ pñcipem huius mũdi voca
uit ꝙ hũc mundũ creauit. Cũ
quo p̃dictus Hermãnus ſatis
dure diſputauit et ſic mihi re
tulit ꝙ de9 creaſſet õmia viſibi
lia ⁊ inuiſibilia corpalia ⁊ ſpi
ritualia nõ ſolũ ex ſcripturis ſ3
ex rõne mõſtrauit. Hec dicta
ſint de hereticis q̃ mẽbra ſũt dy
aboli hoc enĩ noueris ꝙ mlto
intẽtius ſuã dyabolus malitiã
exẽceat in hereticis q̃̃m in euergu
minis ¶ Nouici9. Sũt euergu
mini. id eſt obſeſſi a dyabolo
habere caritatẽ? ¶ Mõach9
Etiã ſicut ſupius dictũ eſt nõ
in animab9 ſ3 in corpibus eſt.

MUlier q̃dã ¶ Ca. xxvi.
in Briſeke ſatis crudelit̃
hoc ãno vexabat̃. Hãc dyabo
lus cũ eſſ3 q̃nquẽnis hoc ordi
ne intrãuit. Die q̃dã cũ lac mã
ducar3 pr̃ eius irat9 dixit. Dia
bolũ comedas in ventrẽ tuum.
Mox puellula ſẽſit eius igreſ
ſũ et vſq3 ad maturã etatẽ ab
illo vexata. Hoc ãno p̃mũ me 1222 Vide lib. 5 cap. 38
ritis apl̃oꝝ Petri ⁊ Pauli q̃rũ
limina viſitauit liberata ẽ. Quis
dicẽ audeat q̃ñq3 ãnorũ infan
tulã baptiſatã nõ habere cari
tatẽ? De qua idẽ demõ dicebat

Index Farrag. Gelenia narũ.

Me egreſſo nūq̄ȝ aliud poſt
hanc vitā ſentiet purgatoriuȝ
Obſeſſi peccata ſua cōfitentur
orant ⁊ cōmunicant· Q̄ dyabo
lus quoſdā dei pmiſſiōe in cor
poribus ſuis ledat quibuſdaȝ ti
bi oñdā exempl̄· ¶ Ca·xxvij·

Theodericꝰ Suſacienſis
conuerſus noſter ſicut ab
eius ore audiui cū eſſȝ iuuenis
puellā quandā in ciuitate Lu
bech: alter q̄dam Iuuenis ei p
cabat̄ ſcōm qd̄ illi promiſeāt
femina cōſentiente cū Theode
ricus ſe eiꝰ concubitu vti ſperaſ
ſet ſocius ei illudēs acceſſit ad
illā· Quo cognito iratus dixit·
Dyabolus q̄ me huc adduxit
poterit me etiā hinc reducere·
Mox inuitatꝰ affuit hoīem ra
puit ⁊ in aera leuauit ⁊ vltr̄ ci
uitatē transferēs iuxta ripā cu
iuſdā lacus in cōmode ſatis de
poſuit· Ad quē ſic ait· Si nō
quocūqȝ mō te ſignaſſes mo
do occidiſſē te· Tenuiter eni ⁊
imꝑfecte in ipſo raptu ſignū ſi
bi crucis impreſſeāt· Dimiſſus
a demōe tā grauiter cecidit vt
in terra ſine ſenſu iacēs ſangui
nē vomeret· Tandeȝ aliquātu
lū uirū reſumēs manibꝰ pedi
buſqȝ reptādo ad aquā venit·
Faciē lauit atqȝ ex ea bibēs cū
multo labore ad hoſpitiū ſuuȝ
ꝑuenit· Ingreſſus domuȝ mox
vt lumē aſpexit ſcd̄o in terram
ruit· Vocatus eſt ſacerdos q̄ in
itiū euāgelij Iohānis ſup euȝ le
git· Alijſqȝ orōnibus cōtra im
petus diaboli illū muniuit· Po
ſtea p annū integrū ita corpuſ
eius totū erat tremulum vt cy
phū manu tenere nō poſſȝ ad
bibendū· Eccleſiā ſancti Nico
lai ōmiaqȝ ciuitatis edificia lu
na ſplendēte cū a dyabolo por
taret̄ ⁊ portādo cōprimeret̄ ſe
vidiſſe teſtatur· Simile pene
habes ſupra diſtinctiōe tertia
capitulo vndecīo de Henrico ci
ue ſuſatiēſe quē dyabolus no
ctu in foro rapuit ⁊ vltra mōa
ſteriū ſancti Patrocli trāſlatū
in paſculo depoſuit· Tā mala
eni ⁊ tā venenata eſt demonū
natura vt ſolo illorū intuitu ſe
pe hoīes corrūpātur·

¶ Capitulū·xxviij·

Ha vero conuerſus noſter cū
nouiciꝰ eſſȝ ⁊ nocte qua
daȝ cū alio cōuerſo ꝓpter timo
res nocturnos in curia vigila
ret: ante ſigna matutīalia am
bitū clauſtri circuiens q̄ſi vm
brā humanā eminus iux̄ laua
toriū conſpexit· Eſtimās q̄ fra
ter Fredericꝰ eſſet mōchus no
ſter acceſſit propiꝰ volēs ei in
nueret vt iret dormitū· Et quia

nouerat eū non eſſe ſane men
tis pedem retraxit ab illo ledi ti
mens. Dū ſic ſtaret vmbra in
oculis eius vſqȝ ad tabulatū
dom9 creuit. Mox ſignis ſonā
tibus in dormitorio piſtrinū in
trauit ⁊ qꝛ clyban9 coquēdis
panib9 ꝑpatus erat mox vt ig
nē quē quaſi ꝑ parietē vitreū
intuei viſus eſt aſpexit infirma
ri cepit. Stati exiens ⁊ ſub ar
bore ſe reclinās pene octo die
bus ab illa hora in tāta defecti
one fuit cordis ⁊ corpis vt nō
poſſz māducaē neqȝ bibere ne
qȝ dormire. ¶ Nouiti9. Vellē
rationē ſcire quare homo viſo
demone mox igne oſpecto extha
ſim incurrat. ¶ Monachus. Ig
nis lucis miniſter eſt dyabol9
vero princeps ⁊ auctor tenebra
rū eſt lux ⁊ tenebre ſibi inuicē
otraria ſunt ſicut frig9 ⁊ calor
Si egreſſus fueis de tenebris
in radiū ſolis vel ecōuerſo ex re
pētina mutacōe viſus tuus tur
bat̃ ⁊ deficit. Itē ſi manū nimis
frigidatā igni adhibueis ſiue
de igne extractam aque gelide
imerſeis otrariū elementū am
plius te cruciabit. Quid ergo
mirū ſi ex viſione diaboli q̄ vt
dixi auctor eſt tenebrarū ⁊ ig
nis eterni homis natura turba
tur ⁊ terret̃ contrahit̃ ⁊ deficit
cū ignem huius mūdi viderit
qui omino cōtrarius eſt igni ge
hēne. Ille tenebroſus iſte lumi
noſus Multū ab eo diſcordat
tā in ſenſu q̄ in effectu Virita
mē pfecti vt ſupradictū eſt ſe
pe demones ſine terrore ⁊ ſine
ſenſus defectōe vidēt ¶ Noui
tius. Diviſio dyaboli tā picu
loſa ⁊ tā nociua eſt in forma
ſubiecta q̄s illū videre poſſz in
ſua natura? ¶ Monachus Ocu
lus corpalis diabolū vt eſt vi
dere non poteſt. ¶ Nouitius.
Quare? ¶ Monachus Quia di
abol9 ſpūs eſt ⁊ ſpiritū vt eſt
opinio pene omiū magiſtrorū
nō niſi ſpiritus videre val; Vi
dent eū anime reproborū in in
ferno et ſicut ſūma btitudo ele
ctorū eſt videre deū ita maxia
dicit̃ eſſe pena malis cernē dy
abolū. Vis audire quorūdā
piculū illum in ſua ſbſtātia vi
dere volentiū? ¶ Nouiti9 Vo
lo et deſidero q̄a q̄to plus hor
roris ⁊ malicie de illo audiero
tāto āpli9 peccaē ptimeſco
Monach9 Audi ergo ¶ Ca. xxix. 1220
Nte hos ānos duodecim
willhelm9 abb̄ de ſancta
Agatha dyoceſ Leodienſiſque
eſt dom9 ordinis Cyſterciens
dū tpe q̄dam itinr9 eſſet Ebr
bachū ad quā pertinet dom9

illa venisset atq; Coloniã; dixit
mõcho suo atq; cõuerso Adol
pho noīe Op⁹ ē misericordie vt
videã obsessam illã. germanã
sc; talis cõuersi nostri de Eber
bacho vt p nos eius ille statũ
cognoscat. Qđ cũ illis placuis
set et domũ in qua illa cu; mul
tis et int' m'ltos sedēs erat intras
sent cũ abbas nescio vñ eã int'
rogar; et illa nihil õino rñde
ret subrisit. Vis aliq̃d mãda
re fratri suo? Illa obmutescēte
adiecit abb. Adiuro te p eum
quē hodie in missa tractaui vt
rñdeas m̄. Mox dyabolo obe
diēte et p os femine ad interro
gata rñdente. Rogatus est ab
bas tã a cõuerso q̃ꝫ a monacho
vt illa; sup solariũ duceret q̃ti
nus p̃uato eius vti possent col
loquio. Qđ cum factũ esset et
de diuersis ab abbe dyabol⁹ int'
rogaret' et rñdendo nimis mēti
ret' ait. Adiuro te p altissimũ
vt ñ nisi vera mihi rñdeas. Qđ
cũ promisisset iussit monachũ
atq; cõuersum paululũ secedē
Quē cum interrogasset de statu
quarũdã animaꝝ fratrũ vide
licet tam apud Eberbachũ q̃ꝫ
apud sanctã Agatha; nup de
functoꝝ ita pbabilit' de singu
lis quas tamē femina nũq̃ꝫ vi
derat disseruit vt abb de verita

te nihil ãbigeret. Dicebat tales
et tales esse in gloria. alios ad
huc in penis retineri. Pro q̃b⁹
dã abbas orões instituit speti
ales. Instruxit eũ et de aliis mul
tis ita vt vehemēter miraretur.
Postea rogatus a cõuerso vt sibi
soli cũ solo loq̃ liceat in hoc ab
bas annuēs cũ monacho pau
lulũ secederet. Ait cõuersus. Si
cut p̃cepit tibi abb meus vide
licet vt ei nõ nisi vera ad inter
rogata rñderes. Ita te moneo
vt si aliq̃d nosti in me qđ noci
uũ sit aĩe mee dicas m̄ in instan
ti hora. Rñdit dyabol⁹. Noui.
Veri abbe tuo ignorãte duo
decĩ denarios apud traiectũ ac
cõmodasti a tali femina et in ta
li loco misistiq; illos panniccu
lo inligatos in sinũ tuũ satis p
funde. Qđ quidē verũ fuerat.
Nã idem cõuersus sicut r'tulit
ista cogitauit. Si abbas tu⁹
alicubi te forte miserit solidu;
istũ ad expēsas habebis. Qui
ait Nosti aliq̃d ampli⁹? Dicē
te dyabolo. Noui te furē esse.
cõuersus rñdit. Ex quo ad or
dinē veni nullius mihi furti cõ
scius fui. Tũc ille. Ego tibi fur
tũ tuũ ostendã. Quando cara
illa fuerũt tempa annonã et q̃
dam alia q̃ monasterii tui fuerũt
et nõ tua paupib⁹ erogabas.

Rñdente conuerſo· nõ putaui
huiuſmõi miſericordie opa pec
catũ eſſe· Ait demõ· Sunt per
meã veritatẽ q sine licentia fa
cta nec aliqñ inde ſuſurraſti ſu
ſurriũ confeſſionẽ appellans·
Mox cõuerſus ad abbatẽ de
ſcẽdit in locũ ſecretũ illum trx
it et quẽ ſibi fuerãt a dyabolo
obiecta p hũilem confeſſionẽ
apiens condignã penitẽtiã ſu
ſcepit· Tũc ad obſeſſam redi
ens et ſi adhuc aliqđ ſciret in
ſe peccatũ obſidẽtem adintro
gans audire meruit· Per iudi
tium meũ nihil mõ de te noui·
q mox vt genua tua ad ſuſur
riũ inclinaſti õia mihi prius
ſcita ſbtraxiſti· ¶ Nouiti9· In
hoc facto ſatis oñſa ſunt tã p
ſentia demõis q̃ virtus cõfeſſi
onis· ¶ Monachus· Satis de
talib9 in diſtinctõne confeſſio
nis dictum eſt· Poſt hec demõ
adiuratus ab abbe vt exiret rñ
dit· Quo ibo? Dicẽte abbate
Ecce os meũ aperio ſi potes in
gredere· Ait· Nõ poſſum intr
re q altiſſim9 hodie intrauit·
Tũc abbas· Aſcẽde ſuper hos
duos digitos pollicẽ et indicẽ
ei offerẽs· Non valeo inqt q
altiſſimũ hodie tractaſti· Dixe
rat enĩ abbas miſſam de mane
Inſiſtente eo vt exiret· Rñdit·

Nondũ vult altiſſim9 Adhuc
duob3 annis ero in ea poſt hec
in via illius Jacobi liberabitur
Qđ ita factũ eſt· Deinde roga
tus eſt abb tam a mõacho q̃
a cõuerſo vt dyabolo p̃ciperet
quaten9 ſe eis in ſua forma na
turali oñderet· Rñdente abba
te non hoc mihi bonũ videtur
ſufficiat vobis q huc vſq3 cip
cipimus illis obſtinatius vt ſi
eret inſiſtentib9 tande3 victus
ait Precipio tibi in vĩtute Chri
ſti vt in tua naturali ſpetie no
bis appareas· Reſpõdente illo
nõ vultis carere niſi me videa
tis et abbate dicẽte non cepit
mulier in oculis eorũ turgeſce
re et ad inſtar turris aſcẽdere·
Ita vt oculi eius ſcĩtillarẽt at3
ad ſimilitudinẽ fornacis fumi
garẽt· Quib3 viſis territus ruit
in exthaſim mõchus fact9 eſt
extra ſenſũ confuſus et niſi abb
qui eis cõſtantior erat dyabo
lo vt priſtinã formã reſumer3
oci9 precipiſſet ſimilẽ mentis
defectum incurriſſet· Si hijs
verbis meis min9 credis inter
roga illos adhuc vt opinor
viuunt viri religioſi ſunt· nõ
tibi dicent niſi meram veritatẽ
Dyabolus vero precipientĩ obe
diens et ad priorẽ ſpetiem vul
tũ femine reducẽs ait abbati·

Nunq̄ tā ſtultū preceptū iuſſi
ſti. Pro certo ſcias q̄ ſi hodie
diuinis nō cōmunicaſſes miſte
rijs nullus veſtrū vlli hominū
que hodie vobiſcū geſſiſſe; di
ceret. Putas q̄ poſſit me hō vi
dere ⁊ viuē? Nequaq̄. Hoīes
q̄ erāt inferius exſpectātes ſtre
pitū ſupius audiētes aſcende
rūt ⁊ conuerſū cum mōacho ſe
mimortuos r̄pientes aqua re
focillauerūt ⁊ inter manꝰ illos
deportauerūt. Tūc dyabolus
dixit abbati Quo iturꝰ es mō?
Rn̄dente abbe Eberbachū ſb
iūxit ille. Ego etiā ſueuerbaco
fui ⁊ ſatis ibi truſaui: pro nōīe
nomī alludēs. Erat enī; poſt il
la tempa quo dūerſi ſe ordini
oppoſuerāt. Tā horrēdus ⁊ tā
venenatꝰ eſt demonū aſpectuſ
vt nō ſolū ſanos infirmet ſ; n̄
nūq̄ etiā inficiat. ¶ Ca. xxx.

Duo iuuenes ſeclares nō
dū milites ex q̄bus vnuſ
erāt dapifer abbis Prumie qui
mihi hec q̄ dicturus ſū retulit.
in q̄dam vigilia ſancti Johis
baptiſte poſt ſol' occaſū circa
riuulū qui monaſteriū preter
fluit i dextrarijs ſuis ſpatiabā
tur. Videtes ex altera pte riuu
li quaſi ſpetiē mulieris in veſte
linea. putātes q̄ maleficia exē
ceret vt q̄buſdā mos eſt in no
ete illa: vt caperent eā aquā trā
ſiert. Qui cū veſte leuata fuge
re videret illi in eq̄s velociſſis
inſequētes cū fugientē; quā q̄
ſi vmbrā ante ſe videbāt opre
hendere nō valerēt deſitientibꝫ
eq̄s vnus dixit. Quid agimꝰ?
dyabolꝰ eſt enī. Et ſignantes
ſe monſtrū vltra nō videbāt.
Ab illa hora ta; hoīes q̄ iumē
ta multo tempe languerūt vix
mortē euadētes. ¶ Nouitius.
Nō iſta miror de dyabolo cū le
gā baſiliſcū; ſolo viſu homies
⁊ aues ⁊ iumēta interficere. ¶
Mōchus Hoc ipſū agit dya
bolus in pſalmo p baſiliſcū de
ſigtus ſicut tibi ſbiectis ondā
exempl'. ¶ Ca. xxxi.

IN Rinmiſkirchin ſic ſacdos
eiuſdē ville retulit Lamberto
mōcho noſtro matrona q̄dā
honeſta dū nocte q̄da; cū alia
quadā femīa neſcio vn̄ venies
p villā eandē tranſire; dyabolꝰ
cuiuſdā ſerui ad modū iocoſi
formā; aſſumēs manū eius te
nuit ⁊ modicum ſtrinxit. Cui
cū diceret dimitte me mox illū
nō vidit. Que ſtatī male ha
bere cepit femie ſeq̄nti ſe dicēs
Seruꝰ ille oppſſit me ⁊ ecce ex
hoc defectō cordis inuaſit me
dicēte illa. Nequaq̄ hic fuit.
Rn̄dit mr̄ona. Imo certiſſime

ſatis eni̅ proterue reſpexit me
vadēſq3 in domū ſuam lecto de
cubuit ⁊ poſt paucos dies de
fūcta eſt· ¶ Capi·xxxij·
A°. 1222 Mulieri cuidā iuxta caſtꝝ
Mare omanēti hoc anno ſi
mile cōtigit· Hec cū maritū hē
ret ebrioſū nulla preſumebat
nocte ire dormitū donec ille a
tabna rediret· Que dū vna no
ctiū paſta ad coq̄ndos panes
preparata an̄ fores domus ſue ſe
deret viri pſtolās aduentū du
os in albis veſtib3 ad ſe venire
vidit· In cui9 amplexus dum
vnus illorū rueret eāq3 brachi
is ſtringeret illa clamāte ambo
diſpuerūt· Que in domū fugiēs
mox vt lumē vidit amēs facta
ruit· filiāq3 ppriam in clamorē
ꝯūtit· Poſt paucos dies defun
cta eſt· Ecce q̊ dei iudicio talia
fiant prſus ignoro ¶ Nouici
us· Horrēda ſūt iſta ¶ Mona
chus Audi aliud q̊d ſatis ter
rere nos poterit q̊ dicim̄ viri re
ligioſi· ¶ Ca·xxxiij·
Tempe q̊dam eſtiuo dū
ſis ordinis noſtri in dormi
torio ſuo meridie q̄eſcētib3 di
abol9 in ſpetie monial' nigri or
dis ſingulorū lcōs circuiuit an̄
q̊ſdā ſtetit an̄ q̊ſdā cū feſtina
tiōe pteriuit· Veniēs ad quē
dā ouerſū an̄ illū ſe inclinauit
⁊ brachijs collū eius ſtringēs
tactuq3 meretricio demulcens
oſcula in ei9 ora defixit· Quod cū
q̄dam frat' religioſus vidiſſ3
⁊ illa diſpuiſſet ſatis tā de pſo
na q̄z opera in tali loco ſtupēs
ſurrexit ⁊ dūſi lectū adijt quē
q̄ dez dormientē ſ3 incōpoſite ⁊
īpudice nudatūq3 iacētem in
uenit· Ceteris ad ſignū none
ſurgētib3 ille grauē ſe ſentiens
ſurgere nō potuit ⁊ ad veſpā
in infirmitorio duct9 infra tridu
um vitā finiuit· Hec apd nos
eiuſdē vt puto loci grāgiari9
recitauit aſſerēs ſibi dictū ab
eodē conuerſo q̊ vidit viſionē
ſub typo cōfeſſionis· ¶ Noui
ti9· Cū deus ſūme ſit miſericors
⁊ dormiēs modicū differat a
mortuo q̄d eſt q̄ idē conuſus
protātillo pūitus eſt? ¶ Mo
ch9 Forte nimis erāt negligēs
circa vſū verecūdie Verecūdia
ſiue pudicicia q̄ omīu ornamē
tū eſt virtutū nō ſolū eſſe deb3
in hitu ſ3 etiā in actu frequēter
otigit vt ſic homo interior lite
ter ea que de die cogitat nocte
p ymaginationē retractat ita
exterior illa que vigilās facti
tat dormiēs freq̄nter repn̄tat·
¶ Nouitius· In hoc cōſentio
q̄ noui quoſdā raptores qui
ſepe noctib9 dormiēdo ſurgūt

arma induūt exerūt gladios
ferūt pietes ⁊ poſtq̄ laſſati fu
erit ſingl'a in loca ſua reponūt
ſicq̄ʒ cubitū r̄deūt nec aliq̄d ho
rū recordatur. Mōch9. Fe
te idē conuerſus nimis indulſe
rat vino. Inebriatiōem liběter
ſeq̄tur denudacō. Diſ. Noe nō
fuiſſʒ inebriatus nec fuiſſʒ denu
datus. Et q2 denudatus idēo
a filio ſubſānatus. Nō ſolum
angeli ſācti ſʒ et mali noctib9
nos luſtrāt ⁊ ſi p negligentiā
ſiue diſſolucōem cōtigerit noſ
in lectiſ noſtris iacere irreuerē
ter bonos a nobis fugamus ⁊
malos ad nr̄am irriſionē inui
tamus. Qn̄ta gratia ſic dormē
tes qn̄qʒ ſe priuent: audies in
diſtinctōe ſeptima ca͞plo terti
odec͞io ⁊ capitulo q̄rtodec͞io in
q̄bus beata dei geītrix p ſe dor
miētes viſitauit. Nouitius.
Habuit ne dn̄ſus p̄dictus ca
ritatē? Mōchus. Nō mihi
hoc cōſtat ſicut ⁊ de p̄dictis fe
minis q̄s dyabolicus extinxit
aſpectus. Q2 vero diabol9 quoſ
dā peccatores in peccatis inter
ſiciat ſb̄ſequētia declarabūt ex
empla. Ca. xxxiiij.

In Suſatia q̄ ciuitas eſt dyoceſ
Colonienſis miles q̄dā; Thye
mo noīe habitabat q̄ ſic tot9
deditus erat ludo teſſerū vt nō
die nō nocte q̄eſcerʒ ſemp ſac
culum cū nūmis ſecū portabat
vt ſecū ludere volētibus obuia
ret. Ita in ludis expedit9 ⁊ for
tunatus eāt vt vix aliq̄s ab il
lo ſine dāno recederʒ. Vt autē
poſteris oñderetur q̄ tū deo ta
les ludi in q̄bus ire inuidia rixe
⁊ dāna ſuſcitātur: peccatiq̄ʒ v̄
ba rotātur cōtrarij forēt. pmiſ
ſū eſt dyabolo vt cū eo luderet
q̄ multis illuſerat atq̄ʒ euiſcera
ret q̄ multorʒ marſubia euacu
arat. Nocte q̄dam domū eius
in ſpetie cuiuſdā ludere volētis
intrās ſacellūq̄ʒ nummis r̄fer
tū ſub aſcella portās ad tabu
lā ſedit denaios liberalit' appo
ſuit teſſeis iactauit ⁊ acq̄ſiuit
Cui cū pſpere ſuccederet ⁊ mi
liti iā pecunia quā apponēt de
fuiſſʒ iratus ait. Nunq̄d nō di
abolus es tu? Et ille. Nūc ſatis
eſt appropinq̄t enī temp9 ma
tutinale oportet nos ire. Tol
lēſq̄ʒ illū per tectū traxit cuius
viſceā tegul' retrahētibus miſe
rabiliter excuſſit ⁊ q̄d de eius
corpe factū ſit vel in quē locū il
lud piecerit vſq̄ʒ hodie taʒ a fi
lio eius q̄ a ceteris q̄ illuʒ no
uerant ignoratur. Mane vero
viſcerʒ eius reliq̄e tegul' inhe
rentes repte ſūt ⁊ in cimiterio
ſepulte. Bene dyabolus ſuos

miniſtros in hoc mūdo ſinit ꝑ
ſpꝛari quos ſemꝑ in fine deci
pit. Capi. xxxv.

In eandē ciuitatē ſicut mihi re
tulit magiſter Bozmarus vir
religioſus ⁊ ſācti Patrocli ca
nonic9 homo q̄dam ignotus
venit dicēs ſe velle ſaltare de tur
ri ſācti Juliani q̄ multū eſt ſub
limis ſi tn̄ aliq̄d ex hoc oſequi
poſſet honoꝛis. Rn̄dentib; ciui
bus ſicut viris prudētib; nihil
tibi ꝓpter hoc dabimus vt teip
ſū inficias ait ꝓpter honorē ci
tatis ſaltabo. Cōgregata mł
titudie ꝑpłi circa foꝝ cui turris
eadē otigua erat et de feneſtris
domoꝝ alijs ꝑſpectātib; turri
aſcēdit. Quē alius q̄daʒ a ter
go clamās ait. Dic mihi o hō
cū quo demōe agis talia? Cui
cū ille neſcio quē demōem no
minaſſʒ rn̄dit. Scias ꝑ certo
q2 decipiet te Nequā eſt ei. Si
fidei oliueri te omittēs nō te de
cipet q2 curialis eſt ⁊ fid9 Rn̄
dit ille. Nequaq̄ me decipiet:
q2 in multis ſū eius fidē exptus
Puto hūc oliuerū fuiſſe eundē
de quo ſuprdictū eſt capitulo
q̄rto Quid plura? Aſcēdit tur
ri ⁊ ſaltauit ſʒ poſt ſaltū ſurge
re nō valuit. Miratib; turbis
q̄re nō ſurgeret ⁊ ignoꝛātib9
cām mortis ei9 ꝓpt ampla quā

induerat cappā ad capiēdum
ventū ꝓpius accedētes hoiemq;
de terra leuātes inuenerūt oiā
viſcera ei9 effuſa. Ecce ſic dya
bolus miſtros ſuos remūerat
coꝛpa q̄dem occidēdo ⁊ aīas in
penas et'nas detrudēdo De q̄bus
cruciatib; i diſtictōe duodecia
audies ſufficiēter Nouic9
Q̄ntū oſidero ex iā dicto oliue
ro nō oms demōes eq̄liter ſūt
mali Monachus In q̄b; in ce
lo āplius extēſa fuerat con̄ cre
atoꝛē ſupbia at; inuidia i hijs
vſq; hodie magis viget ad no
cēdū malitia. Quidā vt dicit
alijs cū lucifēo con̄ deū ſe extol
lētib; ſimplicit' oſenſerūt ⁊ hij
q̄dē cū ceteris ruerūt ſʒ ceteris mi
n9 mali ſūt hoieſq; min9 ledūt
ſicut exēpla ſbiecta explanabūt

Demō q̄daʒ Ca. xxxvi.
adoleſcētis venuſti ſpēm
induēs ad q̄ndā militē venit ob
ſequiū ſuū illi offerēs. Cui cū
multū placeret tā in decoꝛe q̄ in
ſmōe gratāter ab eo ſuſcept9
eſt Qui mox militi ſeruiē cepit
tā diligenter ⁊ tam timide tā fi
deliter ⁊ tā iocunde vt ſatis il
le miraret'. Nunq̄ equū ſuum
aſcēdit nūq̄ deſcendit q̄n ille
ꝑpatus eſſet ⁊ genu flexo ſtre
pam teneret. Diſcretū proui
dū ⁊ hylarē ſemꝑ ſe exhibuit.

Die quadã dũ ſimul eq̃tarent
ꝛ veniſſent ad fluuiũ quendã
magnũ miles reſpitiẽs ꝛ plu
res ex inimicis ſuis mõlibus
poſt eos venire ↄſideras ait ſer
uo. Mortui ſum9 Ecce inimici
mei poſt me feſtinãt. fluuius ex
oppoſito ẽ nullus ſup eſt loc9
refugij. Aut occidet me aut ca
piẽt. Tũc ille. Ne timeas dñe
vadũ fluminis huius bñ noui
ſeqre tñ me bñ euademus. Rñ
dente milite. Nũq̃ homo fluui
um iſtũ in hoc loco tranſuada
uit. ſpe tñ euaſiõis ſeruũ ducez
ſequut9 ſine piculo venit ad lit
tus. Et ecce eis tranſpoſitis ho
ſtes ex oppoſito littore cõſiſtẽ
tes mirati ſũt dicẽtes. Quis vn
q̃ audiuit vadũ in fluie iſto?
Nõ ali9 niſi dyabolus illũ trãſ
uexit. Timẽtesq3 reuerſi ſunt
Proceſſu vero tpis accidit vt
militis vxor iſirmaret̃ vſq3 ad
mortẽ. In qua dũ omes medi
coꝝ artes defeciſſent. Ait iteꝝ
demõ dño ſuo. Si dña mea i
ungeret̃ lacte leonino ſtatĩ ſa
naretur Dicẽte milite vñ habe
retur lac tale? Rñdit ille Ego
afferã. Qui vadẽs ꝛ poſt ſpa
tiũ vnius hore rediẽs vas ple
nũ ſecũ attulit. A quo cũ fuiſſ3
puncta mox meliorata p̃ſtinũ
recupauit vigorẽ. Cui cũ dicꝫ

ret miles vnde habuiſti tã cito
lac iſtud? Rñdit De mõtibus
attuli arabie. Recedens a te in
Arabiã iui leene ſpelũcã intraui
catulos abegi ꝛ ipſã mulſi ſic
q3 reuſus ſum ad te. Stupẽte
milite ad verba iſta ꝛ dicẽte.
Quis ergo es tu? Rñdit ille.
Nõ ſoliciteris de hoc ſeru9 eni
tuus ſuꝫ ego. Inſtãte milite tã
dem cõfeſſus eſt dicẽs. Demõ
ego ſũ vnus ex illis q̃ cũ lucife
ro ceciderũt Tũc magis milite
ſtupẽte ſubiũxit. Si natura di
abolus es q̃d eſt q͛ tã fideliter
ſeruis homini? Reſpõdit demõ
Magna eſt mihi cõſolatio eſſe
cũ filijs hominũ. Dicẽte milite
nõ audeo de cetero vti ſeruitio
tuo iteꝝ ille reſpõdit. Hoc ꝑ
certo ſcias q̃a ſi me tenueris
nũq̃ a me vel ꝓpter me aliq̃d
mali tibi eueniet. Nõ audeo in
q̃t ſꝫ quicq̃d pro mercede tua
poſtulaueris licet dimidiũ bo
noꝝ meorũ libens tradaꝫ tibi.
Nũq̃ homo homini ſeruiuit tã
fideliter ꝛ tã vtiliter. Per tuã ꝓ
uidentiã iux̃ fluuiũ mortẽ eua
ſi ꝑ te vxor mea recepit ſanita
tẽ. Tunc demõ Ex quo tecũ eẽ
nõ potero nĩl ꝑ ſeruitio meo ni
ſi qnq3 ſolidos reqro. Quos
cum recepiſſet militi illi reddi
dit dicẽs. Peto vt ex eis nolaꝫ

cōpares ⁊ ſup tectū pauperis
illius eccleſie ac deſolate ſuſpē
das vt p eam ſaltē dn̄icis die
bus fideles ad diuinū ꝯuocen
tur offitium. Sicq; ab oculis
eius diſpuit. ¶ Nouiti9 Quis
vnq̄ tale aliquid de dyabolo
ſparet? ¶ Mōchus Dicam ti
bi aliud vt ſic dicā dyabolice
bonitatis exemplū qd nō min9
iſto mireris. ¶ Ca. xxxvij.

1198. Vide Pantaleonitū In Indice Farrag. 1200.

EOde āno quo rex Philip
pus primū aſcendit ꝯtrā
Ottonē poſtea īpatorē miles
quidam honeſt9 Euerhard9 no
mie de villa q̄ Ambula voca
tur natus grauit' infirmabat'.
Cui cum rapta fuiſſet materia
in cerebrū ita cepit furere vt p
priā coniugē ante infirmitatē
multū dilectam in tm̄ haberet
exoſā vt illā neq; videre neq;
audire poſſz. Die quadā dya
bol9 in forma hoīs infirmo ap
parens ait. Euerharde vis ab
vxore tua ſeparī? Rn̄dente illo
Hoc oīb; mōis deſidero ſub
iūxit dyabol9. Ego te in equo
meo ducā romā bene optiebi
mus a papa vt diuorciū faciat
īnt' te ⁊ illā. Quid plura? Vi
ſū eſt militi vt equū īmutātis
aſcēderet vt romā cū illo poſt
tergū eius ſedēs pgerz vt illo
pro ſe allegāte papa cū ab vx
ore corā cardinalib9 ſolemnit'
ſeparet ipſūq; diuorciū litteris
pōtificalib; atq; bullatis cōfir
marz. ¶ Mira res. Ab eadē ho
ra q̄ ſic mirabilit' infirmi ſp̄s a
dyabolo rapt9 eſt ita corp9 ia
cebat exſangue vt tm̄ modicū
caloris in eius pectore ſentiret'
ꝓpter qd a ſepultura dilatus
eſt. Milite vt ſibi videbat' ni
mis gaudēte diuorcij cā. ait di
abol9. Vis mō vt ducā te Ihe
roſolimā vbi dn̄s tuus crucifix
us eſt. atq; ſepultus. necnō et
ad reliq̄ ſacra loca que xpiani
videre deſiderāt? Ex hijs verbis
marie poſtea intellexit illū dēo
nē fuiſſe. Rn̄dēte illo. volo ⁊ de
ſidero. ſp̄us ſp̄m repēte p ma
re trāſtulit ⁊ in baſilica dn̄ici ſe
pulchri depoſuit. Deīn oſ̄dit
ei loca reliq̄ in q̄b; oroēs ſuas
fecit. Ad que iterū ait. Vis eti
am videre ſephadinū inimicū
vrm̄ eiuſq; exercitū? Cui cū di
cerz volo duct9 eſt in momēto
ad loca caſtrorū viditq; illo
demrante regē ⁊ pn̄cipes eius
milites arma vexilla tentoria
atq; exercitū vniuerſum Poſt
hec ait demō. Vis modo redi
re ad patriā tuā? Et ille. Tēps
eſt vt reūtar. Quē ſtatī ſpūs le
uauit ⁊ in Lōgobardiā trāſtu
lit. Qui ait Vides hoc nem9?

Jam homo quidā de villa tua
mercimōia sua ad has ꝑuīnti
as in azino venalia portans ip
sū intrabit et a latronib9 inter
ficietur. Vis eū ꝑmuniē? Rūde
te eo libent̄ statī homini occur
rit et qꝫ latrōes in nemore eēnt
ꝑdixit. Quē sicut suū parochia
nū valdeqꝫ notissimū hilariter
resalutauit et gratias agēs alia
via diuertit. Venientibusqꝫ eis
frātinuo et rursum ait demō.
Cognoscis walramū filiū du
cis de Limburg? Bn̄ inq̄t illuꝫ
noui et frequēter cū eo milita
ui. Dicēte demone vis nūc euꝫ
videre? et miles rn̄deret in ptibꝫ
ē trāsmarinis ille subiecit. Req
q̄ꝫ iā in tali loco regi Philip
po cōfederatur et ꝑ ipsū terra ve
stra rapinis et incēdijs vastabi
tur. Hoc impletuꝫ vidim9 qn̄
ipso duce Andernachū Rema
ge Bunā alieqꝫ ville plurime
exuste sūt. Rn̄te milite de hoc sa
tis doleo: postq̄ꝫ regē cū prīci
pibus et walramo viderat ad
lcm̄ et ad corp9 sine oi lesione
spūs ei9 reductus est. Mox in
cipiēs spirare et ualescere: vxo
rē an̄ raptū exosā amore ꝑstimo
dilexit: et nō sine mltorum am
miratione q̄ videāt vl̄ audieāt
sepius recitauit. Quicq̄d eniꝫ
viderat Rome et in Jherosolia
in Longobardia et in Alemānia
tā in locis q̄ꝫ in ꝑsonis plenius
vtiqꝫ vidit melius visa cogno
scere et recitare potuit q̄ꝫ si ocu
lis corpeis illa ꝑspexissꝫ. Stru
cturā vrbis rome necnō et effi
giē dn̄i Innocēcij tūc pape car
dinaliū et ecclesiarꝫ et in ptibus
Jherosolimitanis formā sepha
dini et exercitus eius similit̄ mō
tes flumina castra vniuersaqꝫ lo
ca ꝑ que trāsierat tā proprie in
suis formis atꝫ nominib9 exp̄s
sit ut hij q̄ ocul̄ corpeis illa vi
derant q̄ꝫ cōtradicere nō inueni
rēt. Interim rusticus cū mercibꝫ
suis de Lōgobardia rediēt et qꝫ
illū ibidem vidissꝫ atqꝫ ꝑ eius
cautelā latronuꝫ piculū euasis
set corā multis testificatus est.

Nouici9. Audiui q̄ꝫ q̄dam
demōes talis nature sint ut be
ne a se obsessos torqueāt sꝫ eos
dē criminalit̄ peccare nō sināt.

Monachus. De hoc satis eui
dens audiuisse me recordor ex
emplū. Ca. xxxviij.

Diues q̄dam sub typo ele
mosine paupibꝫ conuiuiū
fecit. Inter quos cū quidā ob
sessus essꝫ et ceteris mādu can
tibus carnes ipse q̄dem ori ap
plicaret sꝫ eisdē vesci nō posset
ex circūstantibus hoc vidētes
dixerūt. Inq̄ cur nō sinis hoiēꝫ

hic usqꝫ ms. Caesarij Gelenij

mādučare· Quibus ille rn̄dit
Nolo vt peccet eo ꝙ eleẽoſina
iſta de rapina ſit· Dicētibus eis
mentiris qꝛ is q̄ fecit eā bonus
homo ē· Rn̄dit· Nequaq̄ mēti
or· Vitul9 iſte q̄ hijs paupri
bus diuiſ9 eſt in qn̄ta geneāti
one fuit ab illa vacca que p ra
pinā habebat· Et ſatis mirati
ſunt q̄ aderāt· ¶ Nouiti9· Si
demões qn̄tā generatiõem iu
dicāt rapinam puto qꝛ multū
acriter in penis vindicabūt pri
mā· ¶ Monachus· De hoc non
dubites· Recordare vacce illi
us p quā et qua pūitus eſt He
lyas miles ſicut dictū eſt in di
ſtinctõne ſecūda caplo ſeptio
Reuocat mihi etiā ad memori
am vacca hec vba obſeſſe mu
lieris illi9 in Briſeke cui9 ſupi
us mētionem feci caplo· xxvi·
Hec cum die q̄dam Johannē
burgrauiū de Rineke vidiſſet
ſic mihi retulit q̄ audiuit mul
tis p̄ntibus coñ eum clamauit
dicēs Vitulū illum quē tali vi
due abſtuliſti flāmis infernali
bus a nob liq̄tum guttati mit
tem9 in oculos tuos et p om̄e
corpus ſtillabim9 pīguedinē
eius· Vinū vero qđ ſub bāno
tuo in hac villa vendit feruēs
in os tuū fundem9· Quib9 ver
bis miles territus tabernā amo

uit et vitulū mulieri reſtituit·
¶ Nouiti9· Satis mihi pba
tū iam fetor ꝙ demões ſint ꝙ
mlti ſint et ꝙ mali ſint nūc ꝙ
infeſti nob ſint aliq̄d ſb exem
plis audire delectat· ¶ Mona
chus· Ita infeſti ſūt hoīb; vt in
ter amicos diſcordias ſatiāt et
inimicos recõciliari nõ ſināt p
pctõ et p peccatis ſuis pegria
ri volētes retrahūt cõuerti deſi
derātes auertūt ouerſos mlt̄s
mõis turbant et impediūt· Ec
ce exēpla. ¶ Ca· xxxix·

Vo ciues Colonien viri
diuites et honeſtia ſpales
adinuicē aīci ex q̄b; vn9 voca
bat ſiſtapp9 alt' vo Godefrid9
ad ſcm̄ Jacobū aplm ſiml pfe
cti ſūt· Die q̄da; cū ſoli eq̄tarēt
ceteris frib; p̄cedētib; diabol9
inuidēs aīcicie et ocordie illoꝝ
ī ingſſu cuiuſdā nēoris baculū
godefridi ī dorſo ipſi9 pendētē
ſatiſq; fortē ī duas ptes fregit
Qui cū nemine adeſſe oſpiceret
turbat9 clamauit ad ſotiū Eia
fr̄ q̄re fregiſti baculū meū Jllo
negāte etiam cū iuramto ſicut
m̄ iam dict9 godefrid9 retulit
Jta in eū exarſit ut vix manus
ab eius leſiõe cohiberet; Tandē
gr̄a dei et meritis beati apoſtoli
ad mentē reduct9 apud ſotiū
vnice dilcm̄ p mia; egit et toci9

diſcordie caput diabolus confu
ſus aufugit. ¶ Ca. xl.

SIcut retulit m̄ q̄daȝ bone
ſt9 ſacerdos nūc monachus i
ordie noſtro pleban9 cui9 dā
ville prochianis ſuis placere
volēs ludos ſeculares cū illis ex
ercuit Tabernas frequētauit ⁊
inq̄tū potuit morib9 illorū ſu
os conformauit. Impletumq; eſt
in eo illud prophete. Et erit ſicut
populus ſic ⁊ ſacerdos. habebat aūt
in villa militem cōpatrē vicinis
ſuis per omnia concordantē. Et erāt
eis non in Chriſto ſed in mūdo
cor vnū ⁊ anima vna. Sepe alter
ab altero ad ludos ⁊ ad epulas
inuitabatur ſepe ad tabernas tra
hebatur. Videns hec dyabol9 to
tius doli artifex ut amorē illorū
vicioſū in odiuȝ verteret pericu
loſū. Nocte quadā cū iſdē mi
les iſſet cubitū in forma ſacerdo
tis ad lectuȝ eius venit ⁊ ut ſe ſe
q̄retur taȝ verbo q̄ ſigno impor
tune ſatis inſtitit. ¶ Miles cū
territus pene nud9 ſurgeret ⁊
nudipes ſequētur precedētem
per campū ſpinis ⁊ vepribꝫ ple
nū ductus eſt. A q̄bus dū plā
te eius vulnerarētur ⁊ ſāguinē
ſtillarēt iratus poſt euȝ clama
uit. Male ſacerdos malo tuo
huc me adduxiſti dyabolo ſe
clamāte ſequere ſequere miles
turbatus lignū q̄d caſu reperit
ut ſibi videbatur caput ſacerdo
tis diuiſit. Sic illo proſtrato et
vultu eius ſanguine perfuſo mi
les cū multo labore ad domuȝ
ſuā reuertitur qualiter ei ſacerdos
illuſerit vxori familie amiciſq;
conquerit̄. Illis minus credētibꝫ
ſubiecit Ego caput eius ⁊ coro
naȝ nō modicū vulneraui. Ea
dē nocte ſacerdos horuȝ prorſus
inſcius cū ex neceſſitate nature itu
rus eſſet ad camerā cuȝ tāto im
petu caput limini ſuperiori illiſit
ut corona grauiter vulnerata ſā
guis erūpens totam eius faciē
cruētaret. Quo ad lectū reuer
tēte cū mane populus pulſata miſ
ſa in eccleſia expectaret ⁊ ille
minime ob vulneris dolorē veni
ret cognoſcēs miles cauſā a re
ferentibus ait Ecce hoc eſt q̄d
dixi vobis Quid plura? Infamē
tibꝫ cognatis ⁊ amicis eius cū
ſacerdos obiecta fortiter negaret
⁊ illi nō crederēt per bienniū de
eccleſia ſua eliminatus vix tan
dē illis reconciliatus ē. Ex hijs
duob9 exemplis colligitur q̄ in
ter amicos ſiue ſpūales ſiue car
nales diſcordias ſeminent. Qz
inimicos inq̄tū valēt cōcorda
re nō ſinānt certū ē. ¶ Ca. xli.

MIles q̄daȝ nuper domū q̄n
daȝ ordinis nrī indebite

ſatis vexabat. Barriēte diabo
lo ꝑ os cuiuſdā frīe locutꝰ eſt
ad illū neſcio q̄s de aſtantibꝰ
Hic miq̄ quare nō ſuadis illi
militi vt cenobiū tale ſeruorū
dei ceſſꝫ inq̄etare? Cui demō ca
chinnādo rn̄dit Quid eſt qđ
loq̄ris o imprudēs? Meo cōſi
lio res agit̄ ⁊ tu mihi dicis vt
ſuadeam ea que ſunt pacis. Qꝫ
autē pro Chriſto peregrinari
volētes retrahant ⁊ impediāt
preſto eſt exemplū.

Capitulū. xlij.

Miles q̄dam Meingoz no
mie cū adoleſcēs in Frācia
lingua diſceret gallicā grauit̄
infirmatꝰ ſpe cōualeſcētie ad ſā
ctū Remigiū remis peregrinati
onis votū fecit ſꝫ nō ſoluit. Re
uerſus vero in ꝓuīntiā ſuam voti
trāſgreſſor multis diebꝰ elapſ
cū alter q̄dā miles Rūdolphꝰ
noīe vir nobil' de villa Heſſe
lingin oriūdꝰ ſuſcepta carena
tpe capl'i gn̄alis Cyſterciū ire
ꝓponeret ⁊ hoc p̄dictus Mein
goz cognoſceret rogauit illū vt
ſe ſuſcipe vellꝫ in comitē pegri
natiōis. Qđ cū ille gratū haberet
ſimulq̄ʒ ad villā que Tricaſtꝫ
vocat̄ iux̄ diuionē ſitā veniſſet
cū ad prādendū in terra more
p̄mum cōſediſſent ſāctꝰ Remi
giꝰ Remenſis epūs pōtificalibꝫ
indutꝰ trāſgreſſori ſuo apparēs
ait. Meingoz q̄re nō ſoluis vo
tū tuū? Miles vero cū tā de viſi
one q̄ʒ de voti improperatiōe tre
ret̄ mox dyabolꝰ aduolās ver
bis admonitorijs v̄ba diſſua
ſiōis adiūxit dicēs. Nolo feſti
nare bn̄ votū ſolues qn̄ poteris
Nihilq̄ʒ aliud dicēs hoīem pe
dibꝰ arripiēs p ventrē in paui
mēto tam imiſericorditer traxit.
vt facies eiꝰ in quatuor ptibꝰ
vulnerata ſanguine erūpente
terrā infūderet. Quē cum Run
dolphꝰ ſic trahi videret ⁊ trahē
tem nō aſpiceret ſicut ab eius
ore audiui. turbatus ilico ſur
rexit militemq̄ʒ brachijs ſtrin
gens cū fortis eſſet ⁊ ſic retine
re vix potuit. A quo cum cām
culpe ſimul ⁊ pene didiciſſꝫ ait
Cōſulo vt reddas votū tuum
Rn̄dente illo nō modo habere
expēſas. dedit ei ſolidū ſterlin
gorum ⁊ ille ſoluit votū negle
ctum. Nouitiꝰ. Vt video
nō multū a nobis demōes ſūt
remoti q̄ ad puniendū nos tā
ſunt parati. Monachus. Qꝫ
ſemp ſint iux̄ nos ⁊ circa nos
in ſubiecto cognoſces exemplo.

Capitulū. xliij.

Anno p̄terito tpe vindemie
cellerariꝰ de lacu cuiꝰdā
Curtis mōſterij vineā duobꝰ

ſeruis cuſtodiēdā omiſit. No
cte quadā vnus ex illis vigili
as nocturnas ſibi temparere vo
lens dyabolū iocularitër voca
uit dicēs Veni dyabole custo
di hanc vineā et ego tibi pciū
dabo. Vix vba cōpleuerat. Et
ecce dyabolꝰ affuit dicēs. Pre
ſto ſuꝫ. Quid ergo dabis mi
hi. ſi eā cuſtodiero? Et ille Co
phinū plenuꝫ vuis tali cōditi
one ut ſi quis intrauerit ab ea
hora qua dies et nox ſepantur
vſqꝫ ad ortū diei neqꝫ propri
am neqꝫ alienā excipiens pſo
nā collū ei frangas. Quod cū
dyabolus promiſiſſꝫ et ſeruus
ſero qſi de vinea ſecurus domū
intraſſꝫ ait illi cellerariꝰ. Qua
re nō es in vinea? Rndente illo
ſotiū meū ibi reliqui dyabolū
notās. Cellerariꝰ putās qd de
cōſeruo ſuo diceret. Iratus ait
Vade cito qr ſolus nō ſufficit
ille. Iuit huius et ſpeluncā que
erat extra vineā cū ſotio aſcen
dens circa mediū noctis motū
quaſi hominis inter vites trāſeū
tis audiētes ait is queꝫ predi
cta pactio latebat. Aliqs eſt
in vinea. Reſpōdit alter Sede
ego deſcendā et videbo. Deſcen
dit et vineā foris circuiēs cum
nulla hominis veſtigia in ſepe re
periſſet cuſtodē ſuū adeſſe cog
noſcit. Mane ſotio oīa aperi
ens cophinū vuis refertū dia
bolo pro pcio dare volēs iuxta
vitē vnam fudit et diſcedēs at
qꝫ cuꝫ ſocio poſt paululū redi
ens nec vnū ibi granuꝫ repit.
Nouiciꝰ Satis de hijs am
miror. ſꝫ dic queſo quomō cō
uerti volētes ipediant. Mō
chus Referā tibi qd mihi ſacti
monial quedā retulit coacta
a ſua abbatiſſa. Ca. xliiij.

Cum eſſet eadē ſanctimo 1221.
nial puella puula in do
mo patris ſui dyabolꝰ illi ſepi
us in diuſis formis viſibiliter
apparuit et tenerā eius etatem
diuerſ modis terruit ac cōtri
ſtauit. Que cū in currere timu
iſſet amētiā ad ordinē noſtrū
cōuerti propoſuit verbis volū
tatē exprimēs. Nocte quadaꝫ
in ſpecie viri dyabolꝰ illi appa
rens cōuerſionemqꝫ diſſuadēs
ait. Eufemia. noli cōuerti ſꝫ ac
cipe virū iuuenem pulchrūqꝫ
ut cū illo delicijs mūdi fruaris
veſtes enī precioſe et cibaria de
licata nō deerunt tibi. Si aūt
intraueris ordinē ſemp eris mi
ſeā et pānoſa famē ſitim frigus
qꝫ pacieris nec vnqꝫ de cetero
bene tibi erit in hoc ſeculo. Ad
qd illa rñdit. Quid de me
tūc erit. ſi in illis delicijs quas

tu mihi ꝑmittis mortua fuero
Ad qđ verbū dyabolus nullū
rn̄ſum dedit. ſʒ puellā rapiēs ⁊
vſqʒ ad feneſtrā ſolarij in quo
iacebat deportās ꝑcipitare eā
conabat᷑. Que cū angelicā ſa
lutationē diceret inimicus eā di
miſit ⁊ ait. Si ieris ad clauſtrū
ſēp tibi adūſabor. Qꝛ ſi in hac
hora mulierē illam nō inuocaſ
ſes occidiſſem te. Et hoc dicto
valde virginē ꝯp̄mens in canē
maximū trāſmutat9 de feneſtra
exiliuit ⁊ nuſq̄ꝫ cōparuit. Sicqʒ
ad inuocationē dei genitricis ⁊
virgīs virgo liberata eſt. Quā
infeſtus cōuerſis ſit dyabol9 ⁊
q̄ multis q̄q̄ꝫ diuerſis modis
illos vexet ⁊ impediat ſequētia
declarabūt ¶ Cū predicta pu
ella moācha fuiſſʒ effecta no
cte q̄dam cū in lecto iaceret ⁊ ia
cēdo vigilaret vidit circa ſe plu
res demōes in ſpetie virorū. Ex
q̄bus vnus aſpectu teterrim9
ſtabat ad caput ei9 duo ad pe
des q̄rtus ex latere cōtra eā. Qui
clara voce ad alios clamabat
Quid ſtatis? Tollite illā tota
lit᷑ ſicut iacet ⁊ venite. Rn̄derūt
illi. Nō poſſum9 inuocauit enī
mulierē illā. ¶ Nouici9 Quid
ē q demōes matrē ſui creatoris
noīare preſūſerūt noīe tn̄ō di
cōis ⁊ nō honoris. Mulier no
mē ē corruptiōis ⁊ nature vgō
vel Maria ſiue dei genitrix noīa
ſunt glorie? ¶ Monachus Nō
ſunt auſi qꝛ indigni ore pollu
to nomē integritatis vel glorie
noīare. Idem tamē demō poſt
verba angelice ſalutacōis pu
ellā brachio dextro traxit ⁊ tra
hendo in tm̄ compſſit vt opreſ
ſionē tumor ⁊ tumorē liuor ſe
quētur. Que cū haberet ſini
ſtram liberā ex nimia ſimplici
tate nō eſt auſa ſe ſignare per
illam putās ſignum man9 ſi
niſtre nihil ſibi ꝓdeſſe. Cogē
te tamē neceſſitate per eandem
manū crucem ſibi impreſſit et
demōes fugauit. liberata ab il
lis pene exanimis ad lectum cu
iuſdā ſororis cucurrit ⁊ fracto
ſilentio quid viderit vel quid
paſſa ſit illi intimauit. Quā
ſicut mihi retulit beate memo
rie dn̄a Eliſabet eiuſdem ceno
bij abbatiſſa ſorores in lecto
ſuo ponētes ⁊ principiū euan
gelij Johannis ſuper eā legen
tes. mane regiratā inuenerūt.
¶ Anno vero ſequenti intem
peſta nocte cum eadem ſancti
monialis in ſtratu ſuo iacens
vigilaret vidit eminus duos
demōes in ſpetie duarum ſoro
rum plurimū ſibi dilectarum.
Cui cum dicerent ille. Soror

Euſemia ſurge veni nobiſcū in
cellariū: dimittere ceruiſiam
cōuentui Illa habens eas ſuſpe
ctas· tū propter tempus intē
peſtiuū· tum propter fractū ſi
lentiū horrere cepit opimento
caput inuoluēs nihilqȝ reſpō
dens· Statim vnus ſpirituū
malignoꝝ propius accedens
⁊ manū pectori eius imponēs
ita illud cōpreſſit· ut ſanguis
cōcitatus per os et nares eius
largit' efflueret· Sicqȝ demo
nes illi formas caninas aſſum
tes de feneſtra exilierunt· So
rores ad matutinas ſurgētes
cū illam in defectu cernerēt ut
pote pallidā ⁊ exſāguem cau
ſaȝ p ſigna ſciſcitate ſūt· Quā
cum ex eius relacōne cognouiſ
ſent ſatis turbate ſunt tā de de
monū crudelitate qȝ de virgis
vexacōe· ¶ Ante hoc bienniū
cum cōuentui nouū factum fu
iſſet dormitoriū ⁊ lecta in ea de
poſita vidit ea dē ſanctimonia
lis demonē in ſpetie homuncōis
deformis ſatis ⁊ inueterati oē
dormitoriū circuire ⁊ lecta ſin
gula tāgere quaſi diceret· Lo
ca ſingula diligēter notabo qȝ
non erūt abſqȝ viſitacōe mea·
¶ Nouitiꝰ· Quid eſt qȝ pius
dn̄s puellas tam teneras ⁊ tā
mūdas a duris ⁊ immūdis ſpi
ritibus tā crudelit' vexari ſinit?
¶ Mōchus· Amaro poculo
ut noſtri prelibato dulce plus
dulceſcit ⁊ colore nigro ſubtrā
cto albus āplius clareſcit· Le
ge viſiones wetini Godeſchal
chi ⁊ alioꝝ quibus oceſſum
eſt videre penas maloꝝ ⁊ glo
riam electoꝝ: pene vbiqȝ viſio
penalis p̄cedit· Volens dn̄s
ſponſe ſue ſecreta deliciarū ſua
rū oſtendere bene eā prius per
miſit aliq̄bus viſionibꝰ horrē
dis temtari ut poſtmoduȝ am
plius mereretur letificari ſciret
qȝ diſtantiā inter dulce ⁊ ama
rum lucē ⁊ tenebras·

¶ Capitulū· xlv·

In eodē monaſterio qđ Houe
ne vocatur ſanctimonial' que
daȝ eſt Eliſabet nomie quā ſe
pe dyabolus infeſtat· Die qua
dam in dormitorio illū videns
⁊ qȝ ipſe eſſet nō ignorās ala
pam illi dedit· Cui cuȝ diceret
ut quid tā dure me cedis? Rn̄
dit illa· Quia ſepe me turbas
Ad qđ dyabolus· Multo am
plius heſterna die turbaui ſo
rorē tuam cantricē; non tn̄ me
pcuſſit· Satis quideȝ illa die
turbata fuerat· Ex quo colligi
tur qȝ ira rancor impatientia ⁊
alia huiuſmōi vitia ſepe ex im
miſſione ſint dyaboli· ¶ Alia

vice cū eadē Eliſabet matutiniſ
nimis tardatis ope vt poſt ap
paruit diaboli ad campanā ſe
ſtinarꝫ candelāqꝫ ardentem in
manu portaret Iā intratura fo
res oratorij demonē in ſpecie vi
ri tunica indutū cultellata con̄
ſe ſtare cōſpexit. Putās aliquē
intraſſe virorū territa retrorſū
p grad9 dormitorij cecidit Ita
vt p aliquot dies tā ex repenti
no terrore q̄ ex lapſu lāguerꝫ
Nam et abbatiſſa ex eodē caſu
ſtupefacta infirmitatē cōcepit
Que dū cauſam illi9 lapſus
atqꝫ clamoris ab ea ſciſcitata
fuiſſet et illa viſionē expoſuiſſꝫ
adiecit Si ſciuiſſem q̄ fuiſſet
dyabol9 et non homo bonā illi
alapam dediſſem. Iam enī ac
cinxeāt fortitudine lūbos ſuoſ
et contra dyabolū roborauerat
brachiū ſuū. Capi. xlvi.

Alteri cuidā femine prop
ter Chriſtū incluſe ita in
feſtus fuit dyabol9 vt etiam le
ctum illius violēter et impudē
ter aſcenderꝫ. A quo cū nullo
poſſet remedio ſpūali liberari:
non oratiōe non cōfeſſione nō
ſigno crucis dyaboli importū
tatē propriāqꝫ vexacōnem cui
dam viro religioſo cōqueſta
eſt Cui ille tale conſiliū dedit
Cū tibi inquit propi9 acceſſe
rit dicas benedicite. Quod cū illa
feciſſꝫ malign9 ſpiritus quaſi
turbine impulſus ſe in ſalt9 de
dit nec vlteri9 ad illam accede
re auſus fuit. Nouici9 Gau
deo q̄ tantā virtutē audio in
verbo noſtre ſalutationis.
Mōchus. Tanta eſt demonū
malicia vt quos terroribus ſedu
cere vel frangere nō preualēt
fantaſticis viſionib9 ſeducant
Verbi gratia. Ca. xlvii.

Iuxta caſtrum Volmunſteine
quod ſitū eſt in weſtfalia quedā
habitat incluſa Bertr̄dis no
mine femina ſācta et religioſa
et propter reuelatiōes dei qui
bus illuſtrat᷑ notiſſimā hec mul
to tempe q̄ minus circūſpecta
fuit ſicut audiui p angelo lu
cis angelū tenebrarū ſuſcepit 1185.
Solebat enī diabol9 fantaſti
ca circūfuſus claritate p quan
dā cellule feneſtrā intrare ad il
lā futura predicere et de introga
tis inſtruē. Ad quā ſi veniſſꝫ q̄s
volens cognoſcere ſtatum ali
cuius amici ſui defuncti ſiue de
alia re occulta certitudinē illa
inducias vſqꝫ in craſtinum pe
petiuit angelū ſuum cōſuluit
a quo ſepi9 decepta falſa pro
vēis reſpōdit. Quod cum operiſ lib 4
ſet frater Hermānus incluſus c. 87.
de Arnſberg cui9 in ſuperiori

diſtinctiõe capitulo. lxxxviij.
meminit demonũ nequitias nõ
ignorãs iam dicte incluſe mã
dauit in hũc modum. Cauta
eſto ſoror quia ſepe ãgelus ſa
thane in angelũ lucis ſe trãſſi
gurãs multos ſeducit a viris ſã
ctiſſimis nõnũq; illudit. Sic
ergo facias. Crucẽ de cera bene
dicta feneſtre p quã intrare cõ
ſueuit imprime et ſi intus illã
nõ vitauerit: Angelus dñi eſt
ſin autẽ angelus tenebrarum.
Quod cũ illa feciſſet et dyabo
lus nocturno tempe cũ ſolito
fulgore veniſſet ad feneſtrã et
lumie immiſſo nõ intraret ait
femina. Quare nõ intras? Rñ
dente illo. nõ poſſum intrare ni
ſi cerã de feneſtr̃ proiicias. Illa
diu ſe deceptã intelligens con
tra eũ ſpuit et in otumelias eru
pit et ne de cetero talia pſume
ret ſub inuocacõe ſumme trini
tatis illũ adiurauit. Vides nũc
qualit̃ deus õmpotens contra
diuerſas demonũ infeſtacões
diuerſas creauerit medicinas?
Alios a nobis cõpeſcit anthi
doto cõfeſſionis alios verbo do
minice ãnunciacõnis quoſdã
p verbũ benedicite. multos p
ſignũ crucis. De hiis õmibus
exempla habes in ſupioribus.
¶ Nouit9. Peccauit ne inclu
ſa hec angelũ tenebrarũ pro
ãgelo lucis recipiẽdo? ¶ Mõ
chus. Legit̃ in ſcripturis ma
iorũ q; homo ſic a dyabolo de
ceptus ei credẽdo mereat̃ et hoc
q; diu bona ei ſuadet. Non eni
omibus data eſt diſcretio ſpi
rituũ. Vnde apoſtol9. Proba
te ſpũs ſi ex deo ſunt. Nec hoc
ſilendũ q; ipſe angelus ſatha
ne nõ ſolũ in claritate quã aſſu
mit trãſfigurat ſe in angelũ lu
cis ſʒ et i vili effigie quibuſdã
ſolet apparere. Nã modo in ſpe
cie porci vel canis mõ in forma
catti vel cuiuſdã alterius aĩa
lis ſe hominib9 ad deceptionẽ
ſolʒ exhibere. ¶ Ca. xlviij.

Viſus eſt tempe quodam in
Hemẽrode quaſi gregẽ
porcorũ in eccleſiã minare et ea
de via qua intrauerat denuo ex
ire. Alio tẽpe cõuerſus quidam
qui nomẽ ſuũ vult ſupprimi de
monẽ vidit in forma pioris et
geſtabat in collo quaſi factũ
de ſtramie leguminis circulũ.
Precedebat eũ vnus de cõplici
bus eius eũq; eodẽ circulo q̃ſi
canẽ ducẽs. Interea cũ in tali
fantaſia chorũ trãſiret: Accidit
ut prior eundẽ chorũ ingredere
tur cõuerſos ſi quos dormien
tes inueniſſet excitaturus. Quo
intrante viſio illa fantaſtica ab

oculis cōuerſi mox ſubtracta
eſt· ¶ Capi·xlix·

Lib·4. Cap·91. Tempe q̄dā; bone memo
rie Hermān9 cantor no
ſter ſtās in choro cum tpe eſti
uo laudes die clara decātarent̄
⁊ oculos ex laſſitudie clauſos
apiret poſteiora quaſi vrſi de
choro exeūtis cōſpexit· De qua
viſione cū ſatis miraret̄ eundē
vrſū vidit redire ⁊ ſtare ante
p̄ſbiteriū in loco vbi mōachi
in viam exeūtes ⁊ redeuntes ſo
lent proſterni· Qui dū caput
retorquēt ⁊ huc illucq; cōſpi
cer; in vocem humanā erupit
dicens· Nō curetis licet modo
ſint firmi ego egrediar ⁊ iter;
poſt modicū reuertar Sicq;
eo intuēte egreſſ9 eſt Hui9 vi
ſionis frater Richard9 teſtis
eſt q̄ eam ab eius ore audiuit
Iſte eſt Hermānus qui vidit
corā Henrico fikone āpho ras
cum vino ⁊ vrſū ſicut dictū eſt
diſtinctōne quarta caplo nō
geſimo p̄mo· ¶ Nouiti9· Cū
dyabol9 huiuſmōi beſtiarum
formas ad noſtrā infeſtacōe;
aſſumat puto q̄ turpit̄ ɔſenti
entib9 illudat. ¶ Mōachus·
Hoc certū eſt· ¶ Ca·l·
1222 Incluſa q̄dā admodū religioſa
Aq̄ſgrā̄i man; ſatiſm̄ nō cui9
nomē ſupprimo ne ei cā ſiā pſe
cutiōis· Hec an̄ recluſionē cū
adhuc eſſet in etate puellai ⁊
in habitu ſeculari religioſa ta
mē in hūeris ⁊ in ſcapulis mo
nachoꝝ de porecto deābulanti
um in oratorio demōes in for
mis ſymearū atq; cattorū reſi
dere cōſpexit· Et quia quoſdā
ex illis iā p conſenſus viciorū
captiuos tenebāt ad quecūq;
locū ſiue pſonam fantaſmata
reſpiciebāt monachorū oculi
ſequebantur ⁊ ſcdm leuitates
illorū geſtus iſtorū formabā
tur· Vidit adhuc qd̄ horribi
lius erat· Quoſdā ex ill̄ canes
magni ⁊ tetri antecedebant·
Ita vt cathene que eorū collis
videbātur etiam colla mōcho
rum ambirēt quib9 ad ſua lu
dibria illos trahebant· ¶ No
uiti9· Heu q̄ homies ad yma
ginē ⁊ ſimilitudinē dei creati ⁊
dignitate ordīs etiam homini
bus maiores effecti qui ſpiriti
bus immūdis imperare debue
rant ab ipſis propter mala vi
tā tam vilit̄ illuduntur· ¶ Mō
ch9 Hoc eſt qd̄ pſalmiſta cō
queritur dicēs· Homo cū in ho
nore eſſ; nō intellexit cōpatus
eſt iumētis inſipiētib; ⁊ ſimil̄
fact9 eſt illis ¶ Nouiti9 Vide
tur m̄ ex ſupdictis q̄ q̄nq; ho
dyabolo det materiā temtādi·

¶ Monachꝰ. Hoc vere eſſe vnō
tibi oſtendā exēplo. ¶ Ca. li.
STabat aliquādo ouētuſ
de Hemēro de in orto plā
tarium caulium terre infigēs.
Stabat ⁊ monachus vnus cū
ceteris Thomas noīe cui talis
cepit cogitatio ſuboriri. ¶ Si
nō eſſes i domo patris tui an
cilla tua nō dignaretur tā viliſ
ſimū opus facere. Exiuit ergo
de medio fratrū cū indignati
one illuc eū ducente ſpiritu ſu
pbie vbi fortiꝰ eū poſſ; impug
nare. Cū ēgo in ſilua ſolus eēt
temtator affuit ⁊ q̄ prius ſola
cogitacōne pulſauerāt nūc ap
ta impugnacōne ⁊ viſibiliter
aggredit̄. In ſpetie nāq; muli
eris apparēs cepit alloq̄ eum.
At ille digitū ſupponens ori
ſuo ſignificauit nō licere loq̄
ſibi. Sed mendatio⁊ū omniū
caput ⁊ pater ilico p mulierē
illā fantaſticā quā effigiaue
rat ad deceptionē r̄ndit. Quid
hoc ſit inq̄t neſcio ego venio de
ouētu ⁊ prior dedit mihi licen
tiam vt loq̄rer tecū. Credidit
ille ⁊ locutus eſt. Tunc illa aſ
ſeruit pntes ipſius miſiſſe pro
eo ⁊ oportere eū Treueri ire ſe
cum ad emendū equū ⁊ ſic tn̄
ſire in terrā ſuā. Precedēdo igi
tur miſera miſerū ducebat ip
ſa quidē frutectorū omniū con
denſa ſine impedimēto trāſiēs
ille vero cū magna difficulta
te ſequebat̄. Tandē aſpitate
itineris ⁊ laboris turbatus in
nomīe inquit patris quomō
ſic imꝰ? Quo dicto maligna
illa mulier ciciꝰ euanuit. Et cū
celi eſſ; ſerenitas magna eadē
hora circa eū facta eſt tēpeſtas
⁊ pluuia. ipſūq; madefactū ex
terius iteriꝰ confuſū remiſit ad
ouētū. Cōfeſſus poſtea ē ꝙ q̄
diu cū muliere illa deambula
bat maximā carnis titillatiōē
habuerāt. ¶ Nouiciꝰ. Puto ꝙ
fuerit ſpiritus fornicacōis. ¶
Monachus. Iuſte moueris. Se
pe enī peccatū peccato punit̄ ⁊
p lapſū carnis ſupbia mentis
in mltis humiliatur. Inde habeſ
plurima exēpla in vitaſ patrū.
¶ Nouiciꝰ. Poteſt dyabolus
ledē aliquē put vult? ¶ Mō
chus. Nequaq̄ ſine dei pmiſſi
one ⁊ hoc in corpe ſicut Iob.
Nūq̄ vero in anima hominē le
dere poteſt. id eſt vt eū peccare
cogat niſi mēte conſentiat.

¶ Capitulū. lij.

DYabolꝰ ſimilis eſt vrſo
ſiue leoni ad ſtipitē liga
to qui licz in cathena ſua rugi
at circuiēs neminē tn̄ ledit ni
ſi quē infra ſuū circulū rapuerit

dyaboli ptãs cathena diuina
cohibicõis ſic artata eſt vt ne
minem cogere poſſit ad peccã
dum niſi ad eũ ingrediatur p
peccati cõſenſum. Scdm apo
ſtolũ Petru. Tanq̃ leo rugiẽs
circuit in ſua cathena querens
quẽ deuoret. Sepe ſanctos vi
ros terret et impedit ſꝫ nocere
nõ poteſt. Ca. liij.

IN Bunnenſi eccã ſicut audiui
ab eius ↄcanõicis vir q̃daꝫ ex
titit caſtꝰ multũqꝫ religioſus
cui dyabolꝰ ita infeſtus eſt vt
ſepe noctibus cũ lecturus eſſet
lectionẽ ad matutinas litterã
tegeret vel foliũ verteret et qñ
qꝫ lumẽ exſufflarꝫ. Hoc iõ egit
vt virũ ſanctũ coram fratribꝰ
ↄfũderꝫ et cõfundẽdo ad impati
entiã prouocarꝫ cuius neq̃cia
tñta eſt vt cũ religioſos irrita
re vel impedire nõ valet ſaltẽ
eos impediat et ſbſannet.

Capitulũ. liiij.

REtulit mihi q̃dam religi
oſa ſãctimonial' ordinis
nri Petriſſa noĩe q̃ cũ ſtaret in
q̃dam ſolẽnitate ad matutĩas
a ceteris ſororibꝫ ſemota et aliis
valide pſallẽtibꝫ in grãꝝ actio
nẽ erũperꝫ dicẽs Bñdictus ſis
dñe q̃ iſte dilectꝰ ↄuẽtus tam
deuote te laudat tu ill' retribu
as mox audiuit ſtrepitũ horri
dũ q̃i alicuius de retro ad ouẽ
tum ↄperãtis claraqꝫ voce dicẽ
tis. Hoc fiet p deo deõem eius
ſbſannãs. Et inhorruerũt cõti
nuo õnes capilli capitis eius.

Nouitꝰ. Sepe ſubitus hor
ror inuadit me tã in choro q̃ i
reliq̃s locis. Que tibi videtur
huiꝰ horripilatiõis eſſe ratio?

Monchus. Ex pñcia demo
nũ eſt. Natura canis q̃ lupũ in
ſeq̃ ↄſueuit talis eſt vt eũ ex q̃
dã vi nature iux̃ ſe ſẽtiat cũ tñ
oculis illũ nõ videat. Et q̃r int'
eos odiũ naturale eſt ſtatĩ tur
bat' et latrat. Sic eſt int' homi
nẽ et dyabolũ. Inimicicias po
ſuit inter eos dñs. Unde vero ho
mini qui cũ illo pacificat' ſem
p calcaneo eius diabolꝰ inſidi
atur. Et licet cũ homo exterior
nõ videat interior. id eſt ſpũs
ſpũs illius maligni iuxta ſe p̃
ſentiã bñ ſentit. Quid ergo mi
rũ ſi tũc turbat' ſi horrorẽ pati
tur. Hoc verũ eſſe ſb exẽplo ti
bi demõſtrabo. Ca. lv.

IUxta Coloniã ſacerdos q̃daꝫ
fuit Michael noĩe ſatis reli
gioſus in genere ſuo. Duarũ
villarũ eccleſias rexit ex q̃bus
vna burge altera rode vocatur
Tempe quodã paſcaue cũ in
vna eccleſia ſero matutĩas dix
iſſꝫ et añ diẽ ſeruo ſuo abſente

Brug et Rada horae itineris fere
post Diuitium sitae sunt, in
Rath nobilis
Gelenius suspicatus est quod
sit Burge et Schlebusrode.
Sed haec loca nõ sunt iuxta
Coloniam. multo minus sunt
Burg et Rada ante silvam

ſolus ad alterā ꝑperaret timo
re vie gladiū ſecum portauit.
Qui cū ad quoddā nemus ve
niſſʒ tātus timor ⁊ horror eū in
uaſit vt omes pili capitis eius
ſicut dici ſolet ſurſū erigerent
⁊ gelido ſudore omes eius ar
tus ꝑfunderētur. Que tamen
tāti horroris cauſa latere non
potuit qꝛ mox vt oculos ad ne
mus vertit hominē teterrimuʒ
iuxta arborē ſatis altaʒ ſtare cō
ſpexit. Qui eo intuēte in momē
to adeo creſcēdo aſcēdit vt eidē
arbori equaretur circa quē fra
gor arborū ⁊ nimij frenitus vē
torū excitabātur. Territus ſu
pra modū ſacerdos fugit quē
dyabolus cū turbine a tergo ī
ſeqns vſqꝫ ad villā Rode non
deſeruit. Poſtea cuʒ idem ſacer
dos viſionē ſimul ⁊ timorē con
uerſo nr̄o Richardo recitaret
ille ſicut vir eſt religioſus reli
gioſū ei verbū rn̄dit. Domine
inqt eccleſiaſtice ſi ad diuina
eundo pſalmū in os veſtruʒ aſ
ſūpſiſſetis nō vobis hec in via
euenissent. Terror ille pena pec
cati fuit. Dyabolus reuera timʒ
pſalmū non gladiū. Corpus
eius vt ait Job: ꝑmo dn̄s ad
Job. qſi ſcuta fuſilia ſquamis
ſeſe opꝛimētibus. Deputabit
quaſi paleas ferrū ⁊ quaſi lig

nū putridū es. Nō eſt ſup ter
ram poteſtas que cōparet ei.
¶ Nouiti9. Sicut colligo ex
hijs verbis ſancti Job ſi diabo
li virtus ligata ⁊ limitata nō
eſſʒ null9 hominū ſbſiſtere poſ
ſet. ¶ Monachus Qꝫ autē homi
nem ledere nō poſſit niſi qꝫtū a
deo fuerit pmiſſus in fine hui9
diſtīctōis ſatis manifeſto tibi
pandā exēplo. ¶ Ca. lvi.

In villa quadā ante paucos ā
nos dyoceſis Colonieñ q am
bula vocatur cāpanarius fuit
⁊ forte adhuc viuit votuʒ ha
bēs cuiuſdā pegrīacōis. Hic
cū die quadā ɔdixiſſet cū femi
na quadā ville ſue qꝛ mane pi
ter ituri eſſent illa eū rogauit
vt maturius matutias pulſa
ret ꝑpter ſol' feruoreʒ ⁊ promi
ſit. Eadē nocte diabolus ad le
ctū eius veniēs tetigit eū ⁊ ait
Pulſa matutias. Sicqꝫ diſceſ
ſit. Qui mox ſurgēs ⁊ lumen
in eccleſia ardere cōſpiciens eū
ante primū galli cantū eſſe de
prehēdiſſet putans qꝛ a predi
cta femīa fuiſſʒ excitatus de ec
cleſia exiuit volēs illi dicere vt
iret dormitū eo qꝛ nimis mane
eſſʒ. Quā cū quereret nec inue
niret. bouē nigrum. cōtra ſe ſtaē
vidit. Qui lingua emiſſa homi
nē tetigit eūqꝫ ſup dorſum ſuū

an Amel? Vel Ambla via?

per illā miſit ꝛ p aerē cum illo
volitans ſuper pinnā turris ca
ſtri qđ Yſenburg dicitur depo
ſuit. Cui cū diceret Times ne
aliqđ modo? Rn̄dit ille. Dei p
miſſione huc duct9 ſum. nihil
cōtra me poteris niſi q̄tum ille
p miſerit. Ad qđ diabolus fac
mihi hominiū ꝛ ego te deponā
daboq3 tibi diuicias multas.
Qđ ſi non feceris vel fame in
hoc loco morieris vel p̄cipitio
interibis. Cui cāpanari9 ſpem
habens in Chriſto reſpondit.
Adiuro te p nomē Jheſu Chri
ſti ne me ledas aut me ſine pe
riculo corporis mei deponas.
Mox dyabolus illum tollens
Gerrisheim
i campo iuxta villā Heriſheim
ſatis incōmode depoſuit ante
lucem diei in dedicatione eccle
ſie eiuſdē ville. Diluculo homi
nes ad matutinarū ſolemnia
cū faculis properātes cum ho
minē in agro i magno defectu
r̄piſſent atq3 refocillaſſēt. Au
ditis hijs que ei cōtigerant ſa
tis mirati ſūt. Quarto vero die
regreſſus in domū ſuam ſitum
tam locorū q̄ edificiorum que
nunq̄ ante viderat tam plene
omnibus expoſuit vt de raptu
eius nihil dubitarēt. Noui
tius. Jam mihi ſatis fateor pro
batū tam ſentēcijs q̄ exemplis
demones eſſe multos eſſe ma
los eſſe et infeſtos eſſe homi
bus. Monachus. Vnde cō
filiū eſt meū. vt cognitis hijs
non illis conſenciam9 ne nos
audire ꝯtingat. Ite maledicti
in ignem eternū qui prepara
tus eſt dyabolo ꝛ āgelis eius
ſed reſiſtendo illis omnibuſq3
vicijs audire mereamur cum
electis. Venite bn̄dicti patris
mei p̄cipite regnum qđ vobis
paratū eſt a patre meo.

Explicit q̄nta diſtinctō.

Incipiūt capitula ſexte
diſtinctōnis de virtute
ſimplicitatis.

De virtute ſimplicita
tis. capi. p̄.
De ſimplici mōcho q̄
carnes in caſtro comedēdo pe
cora monaſterij ſui reduxit. ca
pitulū. ij.
De Chriſtiāo decano Bunen
ſe qui abbati piſam ſagimine
conditā appoſuit in ſimplicita
te. capi. iij.
De Godeſchalco mōcho qui
in Syberg artocreas i ſagimi
ne decoctas ſimplicit' mandu
cauit. ca. iiij.
Vita dn̄i Enffridi decani ſan
cti Andree in Colonia. ca. v.
Itē vita dn̄i Hermāni decani
Hildenſemēſis eccleſie. ca. vi.